

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Bağımlılık Psikolojisi Bilim Dalı**

**EVLİLİKTE CİNSEL SORUNLAR İLE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI VE BAĞLANMA STİLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gizem ÇELİK

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Müjen İlnem**

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Gizem ÇELİK

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Evlilikte Cinsel Sorunlar ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Psikolji

Tezin Tarihi : 07.07.2023

Sayfa Sayısı : 65

Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Müjen İlnem

Dizin Terimleri : Bağlanma Stilleri, Cinsel Sorunlar, Çocukluk Çağı Travmaları

Türkçe Özet : Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre çocukluk döneminde yaşanan travmalar ile evlilikteki cinsel sorunlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile cinsel sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Dağıtım Listesi : 1.İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2.YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Gizem ÇELİK

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**Psikoloji Anabilim Dalı
Bağımlılık Psikolojisi Bilim Dalı**

**EVLİLİKTE CİNSEL SORUNLAR İLE ÇOCUKLUK
ÇAĞI TRAVMALARI VE BAĞLANMA STİLLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gizem ÇELİK

**Danışman
Dr.Öğr.Üyesi Müjen İlnem**

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gizem ÇELİK

...../...../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Gizem Çelik'in 'Evlilikte Cinsel Sorunlar ile Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Bağımlılık Psikolojisi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan -----

Dr. Öğr. Üyesi Müjen İlnem

(Danışman)

Üye -----

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

Üye -----

Dr.Öğr.Üyesi Fatih Bal

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2023

Prof.Dr. İzzet Gümüş

Enstitü Müdürü

İmzası

ÖZET

Aile, bu kurumu meydana getiren bireylerin ruhsal ve bedensel değişimlerinden yüksek düzeyde etkilenebilen bir kurumdur. Evli kişiler arasında bulunan cinsel problemler yalnızca sadece söz konusu aile için sorun olmaktan ziyade aynı zamanda toplum sağlığını da ilgilendiren bir konu olmaktadır.

Bu araştırmadaki temel amaç evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk dönemi travmaları ve bağılılık stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmektir. Kişilerin çocukluk dönemlerinde anne ve babalarından gözlemledikleri davranış ve tutumlar gelecekte nasıl bir birey olacakları üstünde önemli etkilere sahiptir. Bunun yanı sıra yaşanan travmaların da yetişkinlik dönemlerinde geçmişten gelen izleri taşıdığından ve hala devam ettiğinden söz etmek de mümkün olmaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre çocukluk döneminde yaşanan travmalar ile evlilikteki cinsel sorunlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile cinsel sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:Bağlanma Stilleri, Cinsel Sorunlar, Çocukluk Çağı Travmaları

SUMMARY

The family is an institution that can be highly affected by the spiritual and changes they experience. Sexual problems among married people are not only a problem for the family in question, but also a curious object in society.

The main purpose of this research is to reveal the relationship between sexual problems in marriage and childhood traumas and coercive behaviors. The behaviors and attitudes that people observe from their

parents during their childhood have important effects on what kind of person they will be. In addition to this, it is also possible to talk about the traumas experienced in their maturity periods from the past and still continuing.

According to the findings obtained within the scope of the study, while there is no significant relationship between childhood traumas and sexual problems in marriage, there is a statistically significant relationship between secure attachment, one of the attachment styles, and sexual problems.

Keywords: Attachment Styles, Sexual Problems, Childhood Traumas

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlilik ve Cinsellik.....	4
1.1.1. Evlilik ve Cinsellik Kavramları.....	5
1.1.2. Cinsel Doyum.....	6
1.1.3. Cinsel Doyuma Etki Eden Durumlar.....	7
1.1.4. Cinselliğin Aşamaları	9
1.1.5. Evlilikte Yaşanan Cinsel Sorunlar	10
1.2. Çocukluk Çağı Travmaları.....	11
1.2.1. Travma Kavramı.....	11
1.2.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı	13
1.2.3. Çocukluk Çağı Travma Türleri	13
1.2.3.1. Fiziksel İstismar.....	15
1.2.3.2. Duygusal İstismar	16
1.2.3.4. İhmal	19
1.2.4. Uzun Dönemde Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri.....	19
1.2.5. Çocukluk Çağı Travmalarında Risk Unsurları.....	20
1.3. Bağlanma Stilleri.....	22
1.3.1. Bağlanma Kuramı.....	22
1.3.2. Bağlanma Stilleri.....	23
1.3.2.1. Güvenli Bağlanma	23
1.3.2.2. Kaygılı Bağlanma	23
1.3.2.3. Kaçınmacı Bağlanma.....	24
1.3.3. Romantik İlişkilerde Bağlanma.....	24

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	25
2.2. Evren ve Örneklem	25
2.3. Veri Toplama Araçları	25
2.3.1. Demografik Bilgi Formu	26
2.3.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (ÜBBSÖ).....	26
2.3.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇRTÖ).....	26
2.3.4. Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği (ACYÖ).....	26
2.4. Verilerin Analizi.....	27
2.5. Geçerlik ve Güvenirlilik Analizi	27

2.6. Normallik Analizi.....	28
-----------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TARTIŞMA

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	45
KAYNAKÇA	47

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1. Geçerlik ve Güvenirlik Analizi	28
Tablo 2.2. Normallik Analizi.....	29
Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımı	30
Tablo 3.2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	31
Tablo 3.3. Katılımcıların Yaşlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması	32
Tablo 3.4. Katılımcıların Çocuk Durumlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	33
Tablo 3.5. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	35
Tablo 3.6. Katılımcıların Mesleklerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	37
Tablo 3.7. Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	39
Tablo 3.8. ÜBBSÖ ve ÇÇRTÖ'nün ACYÖ ile Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ...	40

ÖNSÖZ

Tez çalışmamı yürütmemde desteğini hiç esirgemeyen, birikim ve tecrübeleri ile bana ışık tutan değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr.Üyesi Müjen İlnem'e sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hayatım boyunca beni hep destekleyen, en büyük güç kaynağım babam Hasan Çelik'e , her daim yanımda olan, beni cesaretlendiren annem Arzu Çelik'e ve beni hiç yalnız bırakmayan kardeşim Salih Çelik'e , bu süreçte en büyük motivasyonum, iyi ki var dediğim sevgili eşim Abdullah Akar'a teşekkürü bir borç bilirim.

Gizem Çelik

GİRİŞ

İnsanlar etkileşim ve sosyal çevresi ile birlikte yaşam sürdürmektedir. Hayatı boyunca maddi sorunlar, sağlık problemleri, doğal felaketler ve kazalar yaşayan insanların bazı bu durumlarla baş demezken bazıları da sorunların üstesinden gelebilmektedir.

Bazı insanların hayatını doğrudan etkileyen ve travma olarak adlandırılan durum, kişinin varlığını tehlikeye sokan her türlü duruma denilmektedir. Travmalar yaşamın sonraki döneminde de derin izler bırakabilecek durumlardır. Kişinin yakınlarının yahut kendinin ruhsal ve bedensel varlığı için tehlike şeklinde algılanmakta olan olayların tümünü kapsamaktadır. Kişinin bizzat kendinin yaşamadığı ancak başka birisinin yaşadığına tanıklık ettiği durumlar travma etkisi ortaya koyabilmektedir (Uluşahin ve Öztürk, 2014).

Cinsellik, iki, bireyin uyum içinde cinsel doyumunu ve beraberliklerini içeren sosyal kurallar, tabular ve değer yargıları ile belirlenmiş psikolojik, biyolojik ve sosyal yönleri bulunan özel bir tür yaşantı şeklinde tanımlanabilir. Cinsellik yoğun zevk duyguları ile alakalı olmak ile beraber zevk almaya yönelik her davranışın cinsellik olduğundan bahsetmek mümkün değildir. Cinsellik fiziksel seksten öte daha derin anlamları barındıran bir olgu olarak değerlendirilebilir (Aydın, 1998).

Cinsellik bazı dönemlerde psikolojik ve sosyal işlevin en geride kalan ve ihmal edilebilen alanı halindedir. Zaman zaman ise yaşamı tamamen kontrol altına alabilen ve bozulduğunda da patolojik yapının en büyük suçlusu şeklinde kabul edilen oldukça fazla yönü bulunan bir fenomen olarak dikkat çekmektedir.

Evliliğe bakan yönü ile cinsellik toplum nezdinde arınmışlığın, kutsallığın bereketin ve bolluğun simgesi olmuştur. Ayrıca konunun mitler, yasaklar ve kurallarla da sınırları belirlenmiştir. Evlilik ile cinsellik araştırma konusu olarak değerlendirilmekle birlikte bu alanların ne tür bir etkileşim içinde olduklarına yönelik araştırma yapmanın zorluğu da bilinmektedir. Bu zorluğun üstesinden gelinmesinde bir aşama olarak meydana gelen patolojinin temel alınmak sureti ile diğer yansımalarının incelenmesinin bir yol olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda cinsel işlev bozukluğunun evlilik hayatını etkileyip etkilemediğinin araştırılması bir dizi çalışmanın neticesinde cinsel problemlerin evlilik yaşamını olumsuz yönde etkiliyor olarak ortaya çıkmıştır (Gülsün vd., 2005).

Kişiler, evliliğe aşamasına geçtiklerinde her iki kişi için de farklı yaşam tecrübeleri, alışkanlıkları ve kişisel özellikleri birlikte evliliğe adım atılması söz konusudur. Kişiler birbirlerine bu nitelikler ile uyumlu olmaya gayret göstermektedir. Kişiler, çocukluk çağlarında anne ve babalarından gözlemlenen tutumlar, ebeveynleri yahut onlara bakım sunan kişiler tarafından bebeklik döneminde temelleri atılmış olunan bağlanma stilleri ile üstesinden gelmesi en güç dönem olan çocukluk dönemi yaşanan travmaları ile yetişkinlik çağlarında ne tür bir insan, eş ya da ebeveyn olacağının temel taşlarını meydana getirir. Evliliğin ardında esasen yalnızca iki yetişkin kişi bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra iki bebek, iki çocuk ve iki ergen birey de bulunmaktadır. Bu bağlamda çocukluk çağı gözlem ve öğrenimlerinin evliliğin yapısı ve işlevi üstünde bir hayli etkisi bulunmaktadır.

Tüm bunlara ek olarak evlilikte çatışmalar oluşturan; Eleştiri, hakaret, suçlama, inanç ve görenek konularında zıtlasma, çiftlerden birisinin bağımlılık sorunun olması, sadakatsizlik, maddi sorumlulukların alınmaması gibi yıkıcı davranışlarda evlilik birliğini bozabilmektedir.

Literatür taramasına dayalı olan bu çalışma çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stillerinin evlilikteki cinsel problemler ile ilişkisini ele almaktadır. Çalışma üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde, konunun daha iyi kavranabilmesi adına giriş kısmına yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, kavramsal çerçeve kapsamında evlilik ve cinsellik, cinsel doyum, çocukluk çağı travmaları ve duygusal ve cinsel istismar gibi konulara yer verilmiştir. Çalışmanın son kısmı olan sonuç bölümünde ise elde edilen bulgulara dayalı veriler analiz edilmiştir.

Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkidir. Çalışma kapsamında evlilik, cinsellik, travma kavramı, istismar ve bağlanma kavramı ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu tez kapsamında evlilikte cinsel sorunların çocukluk çağı travmaları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkisini incelenmek istenmektedir. Bu bağlamda evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ile bağlanma stillerini birbirleriyle olan ilişkileri incelenecek, literatürde yer alan çalışmalar kuramlar bağlamında ele alınacaktır.

Araştırmanın Önemi

Bireyler açısından toplumsal ve sosyal yaşamın devam ettirilmesi ve bu anlamda evlilik ilişkisinin sürdürülmesi önemli bir konu olarak ön plana çıkmaktadır. Buna bağlı olarak evlilik hususunda yapılmış çok sayıda çalışma mevcuttur. Yapılan araştırmalarda daha çok evlilik uyumuna ve anne baba tutumlarına değinmiştir. Ancak evlilikte cinsel problemlerin çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri ile olan ilişkileri hakkında yeterli ve kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu çalışma, konu hakkında literatürde yeterli çalışma olmaması sebebi ile büyük öneme sahiptir. Çalışmanın bundan sonra yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması ve kaynak oluşturması arzu edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Evlilik ve Cinsellik

Cinsellik bazı zamanlarda sosyal ve psikolojik işlevlerin gerisinde kalmakta olan ve ihmale uğrayan bir alandır. Bazı zamanlarda ise sosyal ve psikolojik işlevlerin en önemli ögesi konumunda bulunabilmektedir. Evliliği ilişkilendiren yönü ile bakıldığında, cinsellik kimi zaman olumsuz düşünce ve inançların gölgesinde korkulan bir çatışma alanı olarak düşünülmektedir. Bazı inanışlar kapsamında tüm cinsel aktiviteler hazzı ilgilendiren yönleri kapsamında kötü, üremenin sürdürülmesi maksadı ile ise kutsal olarak atfedilmektedir (Gülsün vd.,2009).

Evliliğin en temel unsurlarından birisi de cinselliktir. Evlilik içinde cinsel yakınlık sorunlar ile baş etmede meydana gelebilecek gerilimi düşürme ve hazzı paylaşma gibi fonksiyonlara sahiptir. Öte yandan cinsel fonksiyon bozukluğu ise evlilik içinde çiftlerin birbirlerine yakın olmalarını olumsuz anlamda etkileyen bir süreç olmaktadır (Bayık ve Kıray, 2010).

Evlilik kalitesi üstünde cinsellik belirleyici olan bir faktördür. Bu kapsamda ortaya konulan araştırmalar cinsel aktivite sıklığının ve cinsel isteğin kaliteli evlilik ve memnuniyet ile pozitif yönde bir bağı olduğunu ortaya koymaktadır. Evlilik istikrarsızlığı üstündeki etkiler cinsel tamimine dayanmaktadır. Bu bağlamda çiftlerin birbirleri sayesinde duygularını tatmin etmeleri cinsellik bakımından da son derece da önemlidir. Bu tür duygular romantizm ve cinsel aktivite için gereken ortamın temin edilmesinde destekleyici niteliğe sahiptir (Yeh vd., 2006).

Cinsellik, ilişkilerde bağlayıcı bir rol üstlenen güçlü ve önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Eşler arası cinselliğin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi çiftlerin kendilerine özgü özel bir bağ ortaya çıkarmasına sebep olmaktadır. Ayrıca çiftlerin birbirlerine olan yakınlıkları da cinsellik sayesinde büyük oranda artış göstermektedir. Buna ek olarak çiftlerin koruma, sevgi, sıcaklık ve korunma gibi dürtülerine tesir ederek gelişimine doğrudan katkı sağlayan özelliğindedir. Eşlerin birbirleri ile karşılıklı bir şekilde düşünce, fikir ve duygularına saygı göstermeleri evlilik içinde sağlıklı bir cinselliğin meydana gelmesine katkı sağlamaktadır. (Rodoplu, 2019).

Evlilik ve cinsellik genellikle birlikte anılan kavramlar olsa da her bir kavramın kendi içinde farklı değişkenlere sahip olduğundan bahsetmek mümkündür. Bu başlık altında evlilik ile cinsellik kavramlarına ve birbirleriyle olan ilişkisine detaylı şekilde değinilecektir.

1.1.1. Evlilik ve Cinsellik Kavramları

Evlilik neredeyse tüm toplumlarda varlığını uzun süredir devam ettiren ve kişilerin yaşam süreçlerinde belirleyici bir oluşum olarak tanımlanmaktadır. Kadın ve erkeğin birlikte yaşaması ve bunun yanında yaşantılarının belirli bir paylaşım dâhilinde olması ve birlikte çocuk büyümesi olarak yapılan bir sözleşme olarak kabul görmektedir (Öztahtacı, 2017).

İki karşı cinsin farklı nedenlerle hukuksal bir çerçevede birlikte yaşayabilecekleri ve bununla birlikte belirli sorumlulukların paylaşıldığı bir kurum olarak adlandırılması durumuna evlilik denilmektedir. Bir yaşantı biçimi olan evlilikte çiftler, barınma, yiyecek ve tehlikelere karşı korunma gibi temel ihtiyaçlarını sağlamaya yönelik olarak beraber hareket etmektedir. Beraberlik ve birlik olumlu çift ilişkilerinin ortaya çıkardığı cinsel doyum ve doyum rollerin paylaşımını içermekte olan bir yaşantı ortaya koyulmasını sağlar. Bunun yanı sıra çiftlerin yaşamında sosyal anlamda sorumluluk ve rol üstlenmektedir (Gülsün vd., 2009).

Evlilik bireylerin hayat kalitesi, psikolojik iyilik durumu ve yaşam doyumları üstünde bir etki meydana getirmektedir. Ayrıca evlilik, kişilerin hayattan doyum elde ederken sağlık durumlarına olumlu etki yapan bir kurum olarak da ifade edilmektedir (Zhang ve Hayward, 2006).

Evlilik kurumu söz konusu olduğunda akla ilk olarak ebeveynlik ve çocuk gelmektedir. Evlilik kurumunun çocukların dışta tutularak ele alınması durumunda evlilik yalnızca cinselliğin yasal olarak kabul edilmiş hali anlamına gelecektir (Rampage, 1994).

Cinsellik iki insanın uyum içinde ve cinsel doyumunu olarak beraberlikleri içermekte olan değer yargıları, sosyal kurallar ve tabular şeklinde belirlenmiştir. Bunun yanı sıra psikolojik, biyolojik ve sosyal yönleri de bulunan özel bir yaşantı olarak tanımlanması mümkündür. Cinselliğin yoğun ha duyguları ile ilişkili olduğundan bahsetmek mümkündür. Cinsellik, bedensel, düşüncese, toplumsal ve emosyonel birtakım birleşenlerden meydana gelmektedir. Söz konusu bileşenlerin aşkı

ve iletişimi etkilemesi şeklinde de tanımlanması mümkündür. Cinselliği etkileyen bazı faktörler de bulunmaktadır. Söz konusu faktörler, tarih, psikoloji, kültür, toplum ve din olarak sıralandırılabilir. Genel anlamı ile doyuma ve üremeye yönelik olan cinsellikte üreme anlamda partnerin olmasını şart olmakta ancak haz alma anlamında bir partnere ihtiyaç duyulmamaktadır (Soydaş, 2016).

Evlilik ile cinselliğin ilişkisi her toplumda bolluk ve bereketin simgesi ve kutsanmışlığın ifadesidir. Evlilik kurumu içinde saygı ve sevgiyi barındırmasının yanı sıra aynı zamanda cinselliği de barındırmaktadır. Cinsel yaşamın sağlıklı sürdürülmesi için çiftler arasında sevgi ve saygı olması gerekmektedir. Çatışmaların mümkün olduğunda çözüm sağlanarak bitiriliyor oluşu bu noktada büyük önem taşımaktadır (Keiley ve Timm, 2011).

1.1.2. Cinsel Doyum

Bireylerin arasında bulunan cinsel yaşamlarında tatmin, mutlu olma ve memnuniyet duygusu cinsel doyum olarak tanımlanabilir (Sprecher vd., 2004). Cinsel doyum kişinin gerçekleştirmiş olduğu cinsel birliktelik neticesinde sağlamış olduğu memnuniyet derecesini yansıtmaktadır. Erkek ve kadınlarda cinsel yanıt açısından döngü aynıdır. Ancak evreler süre açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu farkta cinsel uyarının yoğunluğu, uyarana verilen tepki ve süre etkili olmaktadır (Johnson ve Masters, 1994).

Cinsel doyum ve mutluluğu sağlayan bazı cinsel birliktelik unsurları bulunmaktadır (CETAD, 2021);

1- Cinsellik kişinin kendini tanıması ile birlikte başlamaktadır. Kendine saygı gösteren, yalnızca kendini seven ve güven duymakta olan kişi karşı tarafa da bu pozitif duyguları besleyebilmektedir.

2- Tatmin eden ve mutluluk sağlayan bir cinsel birlikteliğin ilk koşulu eşlerin birbirlerine saygı duymaları ve düşünce ve duygularını paylaşabilmeleri, dürüst olmalarıdır.

3- Bir birey ilk başta zevk aldığı bölgeleri fark etmeli ve bunu partneri ile açık bir biçimde paylaşmalıdır. Bu sayede yaşanacak ilişki çok daha keyif verici hale gelecektir.

4- Kişiler karşısındaki kişilerin özeli, değer ve mahremiyeti olduğunu unutmamalıdır. Bu minvalde sorumlu davranarak hareket etmelidir.

5- Kişiler hoşlarına gitmeyen bir davranışı, yaşamak yahut devam ettirmek zorunda değildirler. Karşılıklı biçimde sevgi ve saygı söz konusu is cinsel doyum daha üst seviyede yaşanacaktır.

6- Cinsel birliktelik için uygun zaman ve mekân seçimi yapılmalıdır. Kadınlar için güven vermeyen mekânlarda cinsel doyuma ulaşmak söz konusu olmayabilir. Kadın tarafından cinsel birlikteliğe toplumsal kaygılar ile yaklaşılması söz konusudur. Kadının tatmin olabilmesi için duyu organları beyninin buna tamamen hazır olması gereklidir.

7- Cinsel birleşme ile bulaşması mümkün olan hastalık endişesi kadınların doyum verici cinsel beraberliğe erişmesini zorlaştırabilir. Bu kaygının üstesinden gelinmesi için önlemlerin önceden alınması gereklidir.

8- Ön sevişme doyuma ulaşılması için önemlidir. bu bağlamda ön sevişmenin olabildiğince kısa tutulmamaya gayret gösterilmesi gerekmektedir.

9- Eşler herhangi bir cinsel mite sahiplerse bunu eşleri ile paylaşmalıdır. Bu durum konuşulmalı ve üstesinden gelinmelidir.

10- Her insan farklı cinsel birliktelik şekillerinden haz alabilmektedir. Buna bağlı olarak eşlerin neden keyif aldıkları ve ne gibi şeylerden hoşlanmadıklarını eşlerine bildirmeleri gerekmektedir. Samimi ve dürüst olmayan söylemlerden kaçınılmalıdır.

1.1.3. Cinsel Doyuma Etki Eden Durumlar

Cinsel doyuma tesir eden etkenler psikolojik, demografik ve sosyokültürel etmenler olarak sınıflandırılabilir.

Demografik Faktörler: cinsel doyuma tesir eden faktörler arasında çiftlerin yaş farkı ve evli kalma süreleri önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Yaşa bağlı olarak cinsel doyuma azalma meydana gelmesi genel geçerlilik kazanmış olan bir husustur. Kadınların yeni meslekler icra etmeye başlaması ve yaşı ilerlemesi cinsel faaliyetlerde değişiklik ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Ortaya konulan araştırmalarda çiftler arasında bulunan yaş farkının 10 yıldan fazla olması durumunda çiftlerin evlilik doyumları ve cinsel doyumlarının daha düşük olduğu ortaya

çıkılmaktadır. Cinsel doyum ile alakalı olan başka bir etken ise eğitim olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda ortaya konulan başka bir çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan kadınların cinsel doyumlarını ifade etmede daha açık oldukları ortaya çıkmıştır (Karalı, 2019).

Psikolojik Faktörler: Cinsel doyumunu etkileyen en önemli faktörlerden birisi de ruh sağlığıdır. Cinsel doyum üstüne yapılmış olan çok sayıda araştırmada cinsel doyuma tesir eden en güçlü faktörün ruh sağlığı olduğu ifade edilmiştir (Gülsün vd., 2009).

Sosyokültürel Faktörler: Kişilerarası iletişim ve toplumsal yaşam becerileri cinsel doyum üstünde tesiri bulunan konulardır. Pekiştirilmiş olan becerilerin kişiye benlik saygısı ve özgüven kazandırması neticesinde evlilikte uyum artışı sağlanabilmektedir. Bu durum cinsel yakınlığın artmasına sebep olmaktadır. Kişinin cinsel doyuma ulaşması ve cinsel performansının artmasında yaşam alanının etkisi de fazlasıyla yüksektir. Evli kişilerin ailelerinin sosyoekonomik seviyeleri ve aile çatışmalarının cinsel doyum üstünde hatırı sayılır bir etkisi bulunmaktadır (Karalı, 2019).

Kıray ve Bayık (2010) tarafından yapılan “*Cinsel Doyumun Yordanmasında Bazı Faktörlerin İncelenmesi*” adlı araştırmada kontrol grubu deney grubu yolu ile kişilerin cinsel doyumlarına tesir etmekte olan etmenlerin tespit edilmesi hedeflenerek deney grubuna cinsel danışmanlık desteği sunulmuş ve cinsel doyum yordayıcıları arasındaki; kadınların algılanan boşanma duyarlılığı düzeyleri ve bilgi kazancına sahip bulunması, erkeklerin ise boşanmayla ve eğitim düzeyiyle alakalı algı seviyelerinin etkiye sahip değişkenler olduğu tespit edilmiştir. Netice olarak sosyo-demografik özelliklerin cinsel doyumun yordanmasında daha düşük tesire sahip olduğu anlaşılmıştır.

Kılıçlar (2018) tarafından meydana getirilen “*Cinsel Doyum ile Beden İmajı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki*” adlı araştırma kapsamında cinsel bir hayata sahip bulunan kişilerin cinsel doyum, benlik saygısı ve beden imajı seviyelerinin fark yaratıp yaratmadığı ortaya konulmak istenmiştir. Çalışmanın sonucunda araştırmaya katılmış olan erkek ve kadın katılımcıların cinsel doyum ve beden imajı değişkenleri arasında olumlu bir anlamlılık olduğu katılımcıların benlik saygısı ile cinsel doyum arasında ise olumsuz bir anlamlılık olduğu ortaya çıkmıştır.

1.1.4. Cinselliğin Aşamaları

Cinsellik belirli aşamalardan meydana gelmektedir. Cinsel arzular, plato, orgazm ve çözülme bu evreleri meydana getirmektedir.

Cinsel Arzu

Uyarılma evresi olarak da bilinen cinsel arzu evresi cinselliğin ilk evresidir. Bu evrenin temelinde erotik düşünce ve duygular yer almaktadır. Erkeğin cinsel organında sertleşme, kadınlarda ise damarın aşırı kan ile dolması durumu bu verede meydana gelmektedir. Bu durum fizyolojik yahut psikolojik bir uyarı ile meydana gelmektedir. Cinsel uyarana maruz kalınmakta olan şiddet ve süreye göre tepkinin yoğunluğu değişebilir. Bu yoğunluk yavaş veya hızlı şekilde olabilmektedir. Uyarılma evresi cinsel yanıt döngüsünün en önemli evresini meydana getirmektedir (İncesu, 2005).

Plato

Cinsel uyarılmanın devam ettiği durumda cinsel organlarda bazı değişiklikler söz konusu olmaktadır. Kadınların vajinal duvarının dış kısmında kasılmalar meydana gelmekte ve göğüs kısmı dörtte bir oranında büyümektedir. Kalp atımında ve solunumda hızlanma meydana gelmektedir. Kan basıncının yükselmeye başladığı bu evrede süre çoğunlukla yarım ya da birkaç dakika arasındadır (Dövüşkaya, 2008).

Orgazm

Cinselliğin üçüncü evresi orgazm evresidir. Cinsel birleşim esnasında en yüksek haz orgazm evresinde alınmaktadır. Fizyolojik açıdan değişimler de en yoğun şekilde bu evrede ortaya çıkmaktadır. Orgazmın artması hazzın derecesine bağlıdır. Haz ne derecede yüksek olursa orgazm da o minvalde yüksek olacaktır. Kadınlarda vajinanın kasılması ve kalp atımının hızlanması şeklinde ortaya çıkan üçüncü evre fizyolojik etkileri erkeklerde kendini boşalma arzusu olarak göstermektedir. Spermlerin penisten dışarı atılması neticesinde erkek açısından orgazm sonlanmış olacaktır (Johnson ve Masters, 1994).

Çözülme

Cinsel yanıt döngüsünün son evresi çözülme evresidir. Cinsel birlikteliğin ve orgazmın sonrasında genital bölgede ve vücutta yer alan uyarının gitgide düşmesi ve ortadan kalkması durumu olarak değerlendirilebilir. Uyarılma aşamasında genital organlara pompalanmış olan kanın geri bu evrede çekilmeye başlaması ile vücudun ilk

haline tekrar geri dönmektedir. Ortaya çıkan gerilimin sonlanması ve kanın geri çekilmesi sebebine bağlı olarak rahatlama evresi olarak da adlandırılmaktadır. Masters ve Johnson; 1994).

1.1.5. Evlilikte Yaşanan Cinsel Sorunlar

Evlilik bireylerin hayatında önemli bir yere sahiptir. Doğal olarak evlilikte yaşanan sorunlar da bireylerin hayatına olumsuz katkılar yapabilmektedir. Evlilikte cinsel işlev bozukluğu cinsel hayattan tatmin olmama ve bunun sürekli yahut tekrarlayıcı olması durumudur. Bu bozukluk genellikle cinsel yanıt sürecinin ilk üç evresinde yaygın biçimde görülmektedir. Eş ile ilişki, duygusal sağlık, kişiler arası ilişki ve yaşam kalitesini etkileyen bu durum evlilik birliği için de risk oluşturmaktadır (Aydın, 2002).

Sağlıklı bir cinsel işlev için gerekli olan şeyler şu şekildedir (Aydın, 2002);

- Cinselliği olumlu yönde etkileyen faktörler
- Uygun duygusal ve fiziksel cinsel uyaranlar,
- Sağlıklı anatomik ve fiziksel yapı,
- Uyaranın algılanmasını önleyen faktörlerin olmaması

Cinsel disfonksiyon prevalansı erkeklerde %10 ile %52 arasında kadınlarda ise %25 ile %63 arasında değişiklik göstermektedir (Lau vd., 2005).

DSM-5 kriterleri bağlamında cinsel işlev bozukluklarının alt sebepleri ise aşağıdaki listelenmiştir;

- Hayat boyu edinilmiş deneyimler,
- İlişki sırasında zayıf iletişim,
- Dinsel ve kültürel faktörler açısından cinselliğe yönelik kısıtlamalar,
- Kişinin geçmişte istismara maruz kalması,
- Çocukluk çağı travmaları,
- Partnerlerin cinsel sağlığı

Evlilikte eşlerin sağlıklı ilişkiler kurabilmesi adına cinsel hayatın göz ardı edilemez bir payı bulunmaktadır. Hatta çoğu durumda evlilik öncesi cinsel birliktelik

yaşamış kişilerin karşılıklı mutlu ve tatmin olmaları durumunda evliliği düşündüğünden de bahsetmek mümkündür. Evlilik yalnızca cinsel yaşam açısından uygun bir ortam sunmakla kalmaz ve beraberinde kalite ve uyum doğrultusunda çiftlerin psikolojik sağlığına da etki eder. Buna bağlı olarak evlilikte ortaya çıkabilecek cinsel sorunların evliliği derinden etkileyeceğinden bahsetmek mümkün olmaktadır.

1.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Travmaya maruz kalma çocukluk çağında yetişkinlik dönemine göre tesirleri çok daha yıkıcı olabilen bir durumdur. Dünyanın büyük bir kısmında çocuklar doğal afetler, silahlı çatışmalar v diğer farklı insani sebeplerden kaynaklanana olaylara maruz kalmaktadır. 2014 yılı itibarı ile silahlı çatışmalardan etkilenen çocuk sayısının 230 milyon olduğu tahmin edilmektedir (UNICEF, 2014).

1.2.1. Travma Kavramı

Dünya çapında tüm toplumlarda travmaya maruz kalma söz konusudur. Farklı ülkelerden toplanmış olan nüfus esaslı veriler, bazı travmatik olay türlerinin yaygınlığında uluslararası anlamda fark olsa da yetişkinlerin birçoğunun hayatlarının en az bir döneminde travmaya maruz kaldığını ortaya koymaktadır (Benjet vd., 2016).

Travmatik olayların rastgele meydana geldiğinden söz etmek mümkün değildir. Bu durum kişisel özelliklerden, akran grupları ile olan ilişkilerden, sosyo-politik durumlardan, toplumun özelliklerinden ve daha farklı pek çok etkene bağlı olarak gelişebilmektedir. Bireysel anlamda bazı travma biçimlerini yaşama ihtimali kişinin cinsiyeti, yaşı, cinsel yönelimi ve etnik kökenine göre dahi değişebilmektedir. Sosyo-politik toplumsal faktörlerin ve coğrafi konumların travma ortaya çıkma olasılığını tetiklemesi de söz konusudur. Bu travma şekillerinin belirli yerlerde meydana gelmesi söz konusudur. Bunun yanında farklı toplulukların da travma ile baş etme yöntemleri de farklıdır. Buna bağlı olarak travmaya maruz kalmak ve travma sonuçları, kültürel farklılıklar bakımından farklılık göstermektedir (Nakagawa ve Shaw, 2004).

Halk sağlığı üstünde travmaya maruz kalmanın bireyler ve toplumlar açısından önemi büyüktür. İnsan ve doğa kaynakları ile terörist saldırılar gibi felaketlerin sadece yaralanma ya da can kaybı olarak değil travma türünden de sonuçları bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu sonuçlar yüksek oranda göç ile birleştiğinde ve sosyal hizmetlere dair

sunumlarda ve sosyal ağların çözülmesinde uzun süreye varan kesintilere sebep olabilmektedir. Topluluk düzeyindeki ilgili sonuçlar, toplumun fiziksel ve sosyal yapısına dair temelden değişiklik yaşanmasına dahi varabilmektedir (Hollifield vd., 2008).

Orta ve düşük gelire sahip olan ülkeler bu tür durumlardan orantısız bir biçimde etkilenmektedir. Savaş ve soykırım gibi toplu şiddetler yüksek gelirli ülkelere göre orta ve düşük gelirli ülkeleri on kat daha fazla oranda etkilemektedir (Nakagawa ve Shaw, 2004).

Çocukluk ve ergenlik zamanlarında travmaya maruz kalma oldukça zararlı olabilmektedir. Çocukluk döneminde travma ile karşı karşıya kalmak sosyal, duygusal ve bilişsel anlamda gelişimin bozulmasına ve eğitim ve ruh sağlığı ile alakalı olumsuz neticelere yol açmaktadır. Bunun yanında, hafıza ve öğrenme, sosyal ilişkilerde mağdur kalma ve duygusal işlevsizlik bu dönemde ortaya çıkan travmaların bir etkisi olarak değerlendirilebilmektedir (Teicher vd., 2012).

Travma sonrası stres bozukluğu travma ile ayrılmaz bir bütün olarak değerlendirilir. Bu durum tek başına bir halk sağlığı sorunudur. Travma neticesinde gelişen durum, işlev sorunları yaşanmasına neden olmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu, kronik bir sağlık sorunu olarak baş göstermekte ve genellikle gelişmekte olan ülkelerde daha çok görülmektedir. Travmaya bağlı olarak gelişen sağlık sorunları genellikle kendini yüksek şiddette ağrı olarak göstermektedir. Bunun yanında ilişki sorunları da ağrı gibi yaygın olarak görülen travma sonrası stres bozukluklarından birisidir (Ormel, vd., 2008).

Travma ile ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olan travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) başlı başına büyük bir halk sağlığı yüküdür. Travma sonrası TSSB gelişen bireyler, işlev sorunları yaşamaktadır (Kessler, 2000). TSSB, yüksek düzeyde kronik seyreden bir rahatsızlık olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde TSSB yaygın olarak görülmektedir. Öte yandan travma ile ilişkili sağlık sorunları, baş ağrısı ve kronik ağrı dışında en yaygın tıbbi durumlardan daha yaygın olarak görülmektedir (Ormel ve ark., 2008).

1.2.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı

Genellikle temel gereksinimlerin yerine getirilmemesi sebebine bağlı olarak ortaya çıkan çocukluk travması, çocukların genellikle gerçeklik algısını değiştirmektedir. Bu durum çocukların olgunlaşmamış davranış olarak kabul edilecek davranışlar sergilemesine sebep olacaktır. Söz konusu davranışlar travma öyküsü bulunmayan diğer kişiler için mantıksız olarak yorumlansa da bu tür bireyler neyin mantıklı yahut mantıksız olduğunu bilmemektedir (Whitfield, 1987).

Dış dünya hakkında ortaya çıkmış olan bu deneyim noksanlığı kişilerin mantıklı biçimde akıl yürütme yeteneğini tehlikeye atabilmektedir. Bunun yanında duygusal ve biyolojik tepkilerin entegrasyonunda da bir sorun ortaya çıkardığından bahsedilebilir (Blodgett, 2012).

Bunlara ek olarak “*olumsuz deneyimlere maruz kalan çocukların özdenetim, odaklanma, dikkati sürdürme ve kişilerarası ilişkilerde zorluk çekmesi olasıdır*” (Sciaraffa vd., 2018).

Özdenetimde meydana gelen eksiklik ve kendini yatıştırma yeteneğinde yaşanan sorunlar sebebiyle, çocukluk döneminde olumsuz durumlara maruz kalmış olan çocuklar daha çok anksiyete, öfke yahut depresyon belirtileri gösterdiği ortaya koyulmuştur. Buna bağlı olarak, travmayla başa çıkmada bazı davranışların ve sigara, alkol ve uyuşturucu gibi maddelerin kullanımının daha güçlü bir bağlantısı bulunmaktadır. Örnek olarak, depresif ruh durumu azalttığı ve duygulanımı düzenlediği bilinen bir madde olan nikotin, çocukluk döneminde olumsuz deneyimleri bulunan bireyler için alışılmış olan bir başa çıkma aracı şeklinde yaygın olarak tercih edilmektedir (Sciaraffa vd., 2018).

1.2.3. Çocukluk Çağı Travma Türleri

Çocukluk çağı travma türleri ihmal ve istismar olmak üzere ana iki başlık altında toplanmıştır. Buna bağlı olarak cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal travma türlerini meydana getirmektedir.

Krug vd. (2002) tarafından, çocuklara yönelik olan fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere dört şekilde travma olduğuna değinilmektedir. Bunlar aşağıda yer aldığı gibidir (Krug vd., 2002);

- Fiziksel istismar, fiziksel açıdan bir zarara sebep veren ya da zarar verme potansiyeline sahip olan eylemleri kapsamaktadır.
- Cinsel istismar, çocuğun cinsel tatmin açısından kullanılmasını içeren eylemlerin tümünü kapsamaktadır.
- Duygusal istismar, çocuk için destekleyici ve uygun ortamın sağlanmaması durumudur.
- İhmal ise çocuk gelişimi için gereksinim duyulan beslenme, sağlık, barınma, eğitim ve güvenli hayat şartları gibi alanlarda bulunan ihtiyaçlarının giderilmemesidir.

Bazı araştırmacılar ise ihmali fiziksel v duygusal ihmal olmak üzere ikiye ayırmaktadır (Bernstein vd., 2003).

Çocukluk döneminde bir travmanın ortaya çıkabilmesi için muhtemel istismar ve ihmal vakaları ilk olarak aile üyeleri ve yakın çevreden kaynaklanabilmektedir. İstismar kavram olarak, bakım sunan kişi tarafınca kişinin deneyimlemiş olduğu, ruhsal durumun zihinsel gelişimini aksatan eylemlerdir. Söz konusu ihmal ve istismar ilk olarak genellikle en sarsıcı biçimde aile içerisinde meydana gelebilmektedir. Bunun ardından sonra eğitim kurumlarında, çalışma hayatında, çocukların sahipsiz bir biçimde yaşadığı ve büyümekte olduğu kurum yahut ortamlarda ve yetiştirme yurtları yapılarında meydana çıkabilmektedir.

Bir kişinin 18 yaşından daha önce karşı karşıya kaldığı veya şahit olduğu cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve ihmalinin yahut anne-baba ve bakım sunandan ayrı kalma, anne-babanın kaybedilmesi, şiddete şahit olunması, kaza ile göç ve doğal afetlere maruz kalması çocukluk çağı travmalarına neden verebilmektedir (Herman, 2007).

Bu dönemde yaşanan, 18 yaşından evvel yaşanmış fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve duygusal, fiziksel ihmal durumlarının genel kavramı olarak literatürde ihmal ve istismar şeklinde ele alınmaktadır. Literatürde çocukların zihinsel, duygusal, fiziksel ve toplumsal gelişimlerini engelleyen davranışlar istismar olarak; onların bakım, beslenme ve eğitim gibi gereksinimlerinin karşılanmaması durumuna ise ihmal şeklinde tanım yapılmaktadır (Demirkapı, 2013)

1.2.3.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismarın tanımı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Buna bağlı olarak fiziksel istismar anlamında genel bir tanım bulunmamaktadır. Her birey fiziksel istismarı yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve kültürel etkenlere göre farklı biçimde tanımlayabilir. Çocuğa fiziksel bakımdan zarar veren ve içinde şiddet barındıran davranışları genel anlamı ile fiziksel istismar şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu davranışlar, temek, tokat, boğma ve zehirleme olarak değerlendirilebilir (Bulut ve Pelendecioğlu, 2009).

Bir diğer tanım kapsamında fiziksel istismarın 18 yaş altında bulunan çocukların başkaları tarafından fiziksel açıdan zarar görmesi olarak tanımlamak mümkündür. Çocukların maruz kaldığı fiziksel istismar onların psikolojik açıdan da zarar görmelerine sebep olabilmektedir. Çocuğun istismar edilmesi gelişimi açısından tüm yönleri ile olumsuz etkiler ortaya koymakta ve bu durumun etkileri yetişkinlik döneminde de devam etmektedir (Kulaksızoğlu, 2004).

Bir başka araştırma kapsamında fiziksel istismara uğramış olan çocukların sosyal işlevler açısından sorunlar yaşadığı ve yakın ilişkiler kurmakta zorlandığı ortaya çıkmıştır. Duygusal bakımdan yoksun olan bu tür çocuklar istikrarlı ilişkiler meydana getirdiklerinde öfkeli oldukları görülmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Fiziksel istismar gözle görülebilen bir durum olduğundan ortaya çıkması diğerlerine göre daha hızlıdır. Bunun yanında araştırmalar ortaya koymaktadır ki, fiziksel istismar diğer istismar türlerine nazaran daha fazla psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Fiziksel açıdan sorunlar ortadan kalkmış olsa da psikolojik açıdan etkiler her zaman devam etme eğiliminde olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004).

Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda ben değersizim algısı meydana gelmeye başlamakta ve çocuklarda bağlılık problemi oluşmasına yol açmaktadır. Yapılan araştırmalarda anksiyete bozukluğu sorunu yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunun çocukluk döneminde fiziksel istismara uğradığı saptanmıştır. Buna bağlı olarak fiziksel istismar görmüş çocukların antisosyal kişilik bozuklukları göstermiş olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel istismara maruz kalan çocukların öfke sorununun bulunması, ilerleyen aşamalarda depresyonun meydana gelmesi ve kendine zarar verme gibi davranışlar sergilemesi söz konusu olmaktadır (Demirkapı, 2013)

1.2.3.2. Duygusal İstismar

Amerikan Profesyonel Kuruluşu (American Professional Society on the Abuse of Children, APSAC) tarafından yapılan tanım kapsamında psikolojik yahut duygusal istismar; “bakım veren kişilerin çocuğa seilmeyen, değersiz, sürekli yanlış yapan, istenmeyen kişi olduğuna dair algı yaratan davranışlar sergilemesi.” olarak ifade edilmektedir (Dursunkaya, 2008).

İstismar türleri içirışinde tanımlaması en zor olanı duygusal istismardır. Aşağılama, tehdit ve hakaret gibi pek çok davranışın içine dahil olduğu duygusal istismar, cinsel ve fiziksel istirmara maruz kalan çocuklarda bu türler ile birlikte görölmektedir (Topbaş, 2004).

Duygusal istismar çoğunlukla çocukların yakın çevresinde bulunan kişiler tarafından sergilenmektedir. Sergilenen bu davranışlar şu şekildedir (Kulaksızıoğlu, 2002);

- Aşağılama,
- Tehdit etme
- Korkutma,
- Reddetme
- Ayırma
- Yalnız bırakma
- Suça yöneltme
- Duygusal açıdan ihtiyaçlarını gidermeme
- Sık sık eleştirme
- Küçük düşürme
- Değer vermeme
- Sorumluluk bekleme
- Çocuğun yaşından büyük davranışlar gösterme

Çocuğun psikolojik açıdan gelişmesine en gel olacak olan emir konuşmaları yahut sözlü istismar, çocuğun kimliğine zarar vermektedir. Bu türden tavırların

tümüne duygusal istismar denilmektedir. Duygusal istismar kötü davranış içeren tüm süreçleri kapsamaktadır. Duygusal istismar tek başına uygulanabilen bir istismar türü olması yanında fiziksel ve cinsel istismar ile birlikte de görülebilir (Topbaş, 2004).

En yaygın görülen istismar türü olmasına karşın çocuğun duyguların zarar veren bir davranış olarak da adlandırılabilir. Çocuğun benliğini olumlu algılamasına ve gelişmesine zararı bulunacak şekilde kötü muamele yapmasına duygusal istismar denilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

Duygusal istismar psikolojik şiddet olarak da değerlendirilebilir. Çocuğa; sevilmediği, başka kişilerin gereksinimlerini karşıladığı sürece kıymetli olduğu ve değersiz olduğu algısına neden veren davranışlarda ve konuşmalar bu durumu oluşturmaktadır. Çocukla dalga geçmek, onu küçük görmek ve çocuğun değer verdiği şeylere hasarlar vermek ile duygusal manada çocuğu istememek gibi davranışlar duygusal istismar kapsamında değerlendirilmektedir (Demirkapı, 2013).

Bu istismar türü iki yönü ile diğer türlerden ayrılmaktadır. İlk yön olarak bu istismar türünün cinsel ve fiziksel istismarda olduğu gibi somut bulguların bulunmamasıdır. İkincisi yön ise yalnız başına ortaya çıkabileceği gibi fiziksel ve cinsel istismara bağlı olarak da meydana gelebilmesidir (Paavilainen ve Tarkka, 2003)

Duygusal istismar ile karşı karşıya kalan çocuklarda içevurum veya dışavurum sorunları, sosyal ilişkilerde yaşanan birtakım zorluklar, özgüvende düşüş olması, çocukluk çağı mastürbasyonu ve intihar riski gibi bir takım psikiyatrik problemlere neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra kişilik bozuklukları da yine duygusal istismar kapsamında ortaya çıkan sonuçlar arasında yer almaktadır (Topbaş, 2004).

Bir diğer çalışmaya göre duygusal açıdan istismarla karşı karşıya kalan çocuklarda aileden kopma, gerginlik, bağımlı kişilik gelişimi, saldırganlık, dengesizlik hissi ve uyumsuzluk türünde davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra çocukların zihinsel ve fiziksel açıdan gelişimlerine hasar gerçekleştirdiği için öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği gibi sorunların ortaya çıktığı da görülmektedir. Buna bağlı şekilde duygusal istismarın çocukların kişiliğine tesir etmesinin yanında başarılarına da etki edebilmektedir (Paavilainen ve Tarkka, 2003).

Duygusal istismar için risk etkenleri, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması, psikolojik rahatsızlıklar, bağımlılık ve eşler arasında yer alan sorunlar olabilmektedir.

Duygusal açıdan istismara maruz kalan çocuklar ilgiyi ve sevgiyi hak etmediklerini düşünmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

Bunun yanı sıra çocukların olumsuz davranışlar sergilemeye meyilli olması bahse konu olmaktadır. Madde kullanımı, alkole eğilim ve intihar düşüncesi gibi bozukluklar da bu durumda ortaya çıkan davranışlar arasındadır.

2.2.3.3. Cinsel İstismar

Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali (NCCAN) tarafından yapılan tanımda cinsel istismar; *“yetişkin ve çocuk arasındaki ilişkinin, yetişkin tarafından cinsel uyarım için kullandığı istismar”* olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra cinsel istismar yalnızca yetişkin bireyler tarafınca değil, belirgin bir biçimde güç yahut kontrol üstünlüğü olan ya da aralarında yaş farkı bulunan çocuklar tarafından da yapılabilen bir davranıştır (Polat, 2001).

Ergen veya çocukların yetişkinler tarafından kendi cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla çocukları cinsel bir uyarım şeklinde görmesi durumun ortaya çıkmasındaki sebeptir. Davranışın türü, istismarın kim tarafından gerçekleştirildiği, yaş ve süre gibi durumlara göre durumun boyutu değişebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

Bir diğer tanıma kapsamında ise cinsel istismar, ergen ya da çocuklar tarafından tanınmakta olan biri ve asgari 6 yaş büyük yetişkinin cinsel gereksinimini karşılamak için çocuğu maruz bıraktığı cinsel davranışların bütünü biçiminde tanımlanmaktadır. (Oral vd., 2001).

Cinsel istismarın önüne geçmek için ortaya konulan çalışmalar açısından zor olan durumlardan birisi de istismarcılar tarafından çocuğun önceden tanıdığı ve güvendiği biri olma gelemketedir (Dönmez vd., 2014).

Tecavüz etme, teşhircilik cinsel organına dokunma, çocuğu pornografik bir araç şeklinde görme gibi eylemler cinsel istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda göze çarpan durumlardan biri de istismarcıların çoğunlukla aralarında kan bağı bulunan yahut aileden birisi tarafından uygulanıyor bulunmasıdır. Buna bağlı olarak istismarın belirlenmesi durumu zorlaşmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001).

1.2.3.4. İhmal

Çocuk ihmali bakım veren tarafından sorumluluğu bulunan çocuğa beslenme, korunma, eğitim ve sağlık gibi alanlarda yeterli ilginin verilmemesi durumudur. İhmal için ana iki başlık bulunmaktadır. Bunlardan ilki duygusal ve fiziksel ihmaldir. İkinci başlık ise çocuğun bakım, beslenme ve eğitim gibi haklarının ihmal edilmesidir. Çocuk ihmali ailenin, bakım verenin ya da devletin çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılamaması şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanında devlet, kurumlar ve toplum tarafından da ihmalin ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001).

Kötü niyetle, eğitim eksikliğinden ya da herhangi bir sebebe bağlı kalmaksızın ortaya çıkan ihmal, çocuğun temel ihtiyaçlarını göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Nu duruma örnek olarak çocuğun okula gönderilmemesi gösterilebilir (Polat, 2007).

İhmal ve istismarın birbirinden ayrılmasında zaman zaman zorluklar yaşanabilmektedir. Bu durumda ikisini birbirinden ayıran en büyük etken ihmalin pasif, istismarın ise aktif bir davranış olmasıdır. İhmale maruz kalan çocuklarda başkalarını ve kendilerini olumsuz biçimde algılama ve diğer çocuklara uymayan davranışlar sergileme eğilimi bulunmaktadır (Dursunkaya, 2008).

1.2.4. Uzun Dönemde Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri

Çocukluk döneminde ortaya çıkan travma yaşantıları ve psikolojik zorlukları incelemekte olan çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar neticesinde çocukluk çağı travmalarının çocuklar üstünde çok sayıda etkiye sebep olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kadar çok olumsuz durumun meydana gelmesi insan yaşamı için en savunmasız olunan dönemde kötü muameleye maruz kalınması, ayrı ayrı ya da çoklu şekilde kurban durumuna düşürülmesi ileriki zamanlarda daha büyük sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Wolfe ve Scott, 2001).

Çocukluk döneminde ortaya çıkan travmaların biyolojik açıdan zararları olabileceği gibi psikolojik olarak da büyük etkileri bulunmaktadır. Travma yaşantılarının psikolojiye bu kadar büyük etkilerinin olması, bir takım biyolojik etkilerinin de varlığının sorgulanmasına sebep olmaktadır. Çocukluk dönemi travma hikayesi bulunan ancak hayatının bir döneminde psikiyatrik bir sorunu olmayan kişilerin Hipotalamik-Hipofiz-Adrenal (HPA) eksenini işlevlerinde bir farklılık olup olmadığı üstünde çalışılmıştır. Araştırma kapsamında çocukluk çağında travma

yaşamış 10 kadın ve travmaya yaşamamış 12 kadın örneklimi oluşturmuştur. Elde edilen neticeler, çocukluk dönemi travmasının kalıcı şekilde Hipotalamik-Hipofiz-Adrenal (HPA) ekseninde farklılıklar ortaya koyduğu saptanmıştır. (Klaassens vd., 2009).

1.2.5. Çocukluk Çağı Travmalarında Risk Unsurları

Çocukların ihmal ve istismara maruz kalmasının temelinde toplumsal etkenler bulunmaktadır. Bir çocuğun değişik bir ırktan olması ve buna bağlı olarak toplumdan dışlanması, fakir veya savaş mağduru durumunda olması gibi faktörler söz konusu toplumsal etkenler içinde yer almaktadır. Fakir bir aileden gelmekte olan bir çocuğun, güvenlik ve fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi ve bunun neticesinde ihmale yahut istismara uğraması daha olası bir durum olarak değerlendirilebilir. Örnek vermek gerektiğinde sokakta yaşamını devam ettirmek durumunda olan bir çocuk ile evde hayatını devam ettiren bir çocuğun ihmal yahut istismara uğrama durumu arasında genellikle büyük bir fark olabileceği varsayılabilir. Buna bağlı olarak ihmal ve fakirlik arasında bağlantı olup olmadığının saptanması için birtakım araştırmalar incelenmiştir. Jones ve McClurdy (1992) tarafından elde edilen bulgular kapsamında fiziksel açıdan ihmal farklı türlere nazaran en öngörülebilir ve ayırt edici olan olarak değerlendirilmiştir.

Bunun yanı sıra düşük gelire sahip bulunan ailelerin çocukları, yüksek gelirli ailelerin çocuklarına nazaran çok daha az ihmal edilme olasılıklarına sahip olarak tespit edilmiştir (Jones ve McClurdy, 1992).

Fryer ve Miyoshi (1995) tarafından yapılan çalışmada da buna benzer durumlar saptanmıştır. Araştırmacılar tarafından Colorado kırsalında ortaya konulan çalışmada ekonomik anlamda etki bırakan olayların ihmali ve çocuk istismarını artırdığı tespit edilmiştir.

Çocuğa bakım sunan veya ebeveynleri kapsamında verilen kıymette yaşanan aksaklık durumları çocukluk dönemi travmaları için zemin tesis etmiş olabilmektedir. Bu gibi hususlar çocuğun bir azınlık grup içine girmesi, erkek ya da kadın olarak dünyaya gelmesi, zihinsel yahut bedensel engeller ile doğması vb. gibi durumlar olabilir. Çocuğun doğduğu ortamda hâkim olan kültürün şiddet unsurları içermekte olan eylemleri desteklemesi ve çocukların disiplininin sağlanması için çözümü

şiddette buluyor olması da travmalarla karşılaşma hususuna bir neden olabilmektedir (Özdemir, 2015).

Çocukluk dönemi travmalarında kişinin çevreden destek bulamaması bakım veren ve ebeveyn tarafından madde bağımlılığının geliştirilmiş olması, kişinin ihmal ve istismarla karşılaşma olasılığını daha da artırmaktadır. Kişilerin sosyo-ekonomik seviye değişiklikleri ve ikamet edilen bölgenin çetin şartları kişiler arasındaki ilişkiler ile sosyal yaşamda insanlar açısından bir stres etkeni olarak değerlendirilebilir. Bahsi geçen durumlar ebeveyn ve bakım verenlerin çocukları karşı karşıya bıraktığı fiziksel istismar durumuna doğrudan tesir edebilmektedir (Odağ, 2001).

Kişisel Etkiler

Çocuğa bakım veren ya da ebeveyn kendi çocukluk çağında istismar yaşamı ise bu husus istismar ve ihmal için etkili bir faktör olarak ele alınabilir. Ayrıca kişinin diğer kişilerle arasında bulunan ilişkilerinde iletişim ve öfke sorunları, bağlanma problemleri ve öz saygısı oluşmamış yahut yetersiz seviyede bulunması bu durumun sonuçları arasında yer almaktadır. Kişinin ebeveyn olarak değerlendirilecek duruma uyum sağlayabileceği gelişim ve yaş düzeyine sahip olmaması, ailede psikiyatrik açıdan sorunların bulunması, çocuk sahibi olmaya dair negatif bakış açılarına sahip olması ve maddi sıkıntılar ile işsizlik yüzünden problemlerin bulunması da kişisel bir etken olarak dikkat çekmektedir. Çocuğa ilişkin bulunan birtakım etkenler, zihinsel yahut bedensel gelişimini tamamlamamış olması kişinin erkek ya da kadın olarak doğmuş olması ve buna benzer birkaç etken daha olması bu minvalde sıralanabilir. Ayrıca istenmeyen bir gebelik neticesinde dünyaya gelinmesi durumu da bireysel etkenler arasında yer alan durumlardan birisidir. Bu bağlamda sonuç olarak istismar vakalarının büyük bir çoğunluğu kişisel etkenlerden kaynaklanmaktadır (Boztaş, 2002).

Ailesel Etkiler

Ortaya konulan çalışmalar çocukluk döneminde olumsuz deneyimlerin reddedilme ve kopukluk olarak hem anne hem de çocuklarda sıklıkla görüldüğünü ortaya koymaktadır. Anne uyumsuz bir biliş ve inançlara sahip bulunduğu, kendi yavrusunun da temel duygusal gereksinimlerini gidermede yetersiz olabilmektedir (Zeynel ve Uzer, 2020).

Bu noktada annelerin, yetiştirdikleri çocuklar üstündeki büyük tesirleri daha net görülmektedir. Annenin sağlıklı bir şekilde çocukluk dönemi geçirmediği durumlarda geçmişten gelmekte olan olumsuz hayat deneyimlerini büyük olasılıkla çocuğunda da devam edecektir.

1.3. Bağlanma Stilleri

Bakım veren kişi ile bebek arasında oluşmuş olan bağlanma stillerinin araştırılması kapsamında yapılan çalışmada üç farklı bağlanma stili ortaya çıkmıştır. Söz konusu bağlanma stilleri aşağıdaki gibidir (Ainsworth, 1989);

1- Güvenli Bağlanma

2- Kaçınmacı Bağlanma

3- Kaygılı Bağlanma

Çalışmanın bu bölümünde bağlanma kavramına değinilecek ve üç bağlanma türüne değinildikten sonra ek olarak romantik bağlanma kavramı ele alınacaktır.

1.3.1. Bağlanma Kuramı

İnsanların temel ihtiyaçlarından birisi de bar olduğu dönemde etrafında yer alan kişiler ile yakın ilişkiler kurmasıdır. Kurulan söz konusu yakın bağ, insanların kendilerini güvende hissetmelerine ve çevreye uyum sağlamalarına doğrudan katkı sağlamaktadır. İnsanlar hayatları boyunca yaşadıkları tüm olumsuz durumlarda ve stresli anlarda birisine yakın olma ihtiyacı duymaktadır. Bu durum ise bağlanma olarak tanımlanmaktadır (Ainsworth, 1989).

Bağlanma kuramı kapsamında bebekler doğdukları andan itibaren annesi ya da bakım veren kişiye kendine verdiği sinyaller kapsamında bir bağlılık duymaktadır. Aynı kuram, bebeğin anne ya da bakım sunan kişiye bağlanma durumunu kuvvetlendiren unsurlardan bazılarının bağlanma gereksiniminin karşılanması amacıyla karşıdaki kişiye gülümseme, sakinleştirme ve gülümseme gibi davranışlar sergilemesidir.

Bu kapsamda, Ainsworth vd (1978) tarafından ortaya konulmuş çalışmada, bağlanmadaki maksadın güvenlik duygusunu devam ettirmek olduğunu saptanmıştır.

1.3.2. Bağlanma Stilleri

Bebeklerin stresli ortamlarda anne yahut bakım veren kişiye hangi türde bir bağlanma şekli ortaya koyduğu ve yine aynı bağlamda keşişsel olarak hareket ettiğinin incelenmesi bağlanma stilleri açısından önemli bir durumdur. Bu konu üstünde inceleme yapılacağında bakım veren kişinin gereksinimi durumunda bebeğin yakınında bulunması ve çevreyi izlerken kendini ne derecede güven duygusuna sahip olarak hissettiği ele alınmaktadır. Söz konusu gözlemler neticesinde bebeğin stresli bir durumda bakım veren kişiye karşı gösterdiği tepkilerle bağlanma stilleri oluşturulduğu ortaya ęıkarılmıřtır. Araştırmalar neticesinde bulunan bulgular kaçınan, güvenli ve kaygılı bağlanma stilleridir (Liu ve Ma, 2002).

Bunun aynı sıra iyi aile koşullarında gelişim gösteren kişilerin ortaya koydukları bağlar, bağımlılık ile alakalı olan davranışsal türlere de katkı sunmaktadır. Çalışmacılar, bu bağlamda ortaya koydukları verilerde sosyal medya bağımlılığı gibi bağımlılıkların dahi çocukluk yahut bebeklik dönemlerinde karşılaşılan sorunlardan kaynaklanabileceğini dile getirmiştir.

1.3.2.1. Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanma stiline sahip bulunan bebekler anne ya da bakım veren kişileri büyük çoğunlukla güvenli alan şeklinde tanımlarlar. Bu bağlamda çevreyi keşiştetiği esnanda bakım sunan kişiden ayrıkları anda stres düzeylerinde bir artma söz konusu olmaktadır. Bebekler kısa süre içinde kendilerini bakım verenlerinin yanında isterler. Bunun yanı sıra bazı yabancı insanlarla da bir takım sıcak ilişkiye girmeleri söz konusu olmaktadır. Bakım veren kişiler ortamdaki ayrıldıkları anda geri dönmeleri ile birlikte bebeklerin çevreyi keşiştetmeye devam ettiği saptanmış ve gözlemlerini bakım veren kişilere anlatmak istedikleri tespit edilmiştir (Waller, 2000).

1.3.2.2. Kaygılı Bağlanma

Bu bağlanma stiline bebekler kendilerine bakım veren kişilerin oldukları ortamdaki uzaklaştığında stres seviyelerinde artma meydana gelmektedir. Bunun akabinde ise bakım veren kişiye yanlarında istemektedir. Stres düzeylerinde artma meydana gelen bebekler çevresini keşiştetmeye ve oyun oynamaya devam edemezler. Bebeklere bakım sunan kişiler geri döndüklerinde ise bebekler bu kişilerin yanında olmalarını istemekte ve aynı zamanda kızgınlıklarından dolayı bakım vereni reddetme

eğiliminde olabilirler. Bebeklerin yabancı kişiler tarafından streslerini azaltılması söz konusu değildir. Bu durumda bakım veren kişiler geri dönseler dahi tam olarak rahatlayamazlar. (Ainsworth, 1989).

Ortaya konulan çalışmaların pek çoğunda, anne ya da bakım veren kişi bebeğin sahip olduğu bağlanma türü üstündeki etkisi ele alınmış ve bağlanma stilleri ile bakım veren kişi ve bebek arasındaki bağ saptanmıştır (Ainsworth, 1989).

1.3.2.3. Kaçınmacı Bağlanma

Kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan bebekler çevreyi keşfederken ya da oyun oynarken bakım veren ile ilgilenmezler. Bu tür bağlanma stiline sahip olan bebekler genellikle bağımsız olarak keşif yapmayı severler. Bu durumu kimseyle paylaşmak istemeyen bebekler herhangi bir kişi ile de paylaşımda bulunmaktan hoşlanmazlar. Bakım veren kişiler ile bulundukları yerden ayrıldıklarında bebekler tarafından bu durum pek önemsenmez ve bebeklerin strese girmesi söz konusu olmaz. Bakım veren kişiler geri döndüklerinde ise bebekler çoğunlukla bu kişiyi görmezden gelerek ve kaçınma davranışı ortaya koyarlar. Bunun yanı sıra kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan bebekler çevrelerindeki kişiler ile de ilişki kurmaktan hoşlanmazlar. (Hazan ve Shaver, 2000).

1.3.3. Romantik İlişkilerde Bağlanma

Yetişkinlerin romantik ilişkilerinde bağlanma teorisi yaklaşımı Hazan ve Shaver (1989) tarafından geliştirilmiştir. Bu teori kapsamında kişilerin erken dönemlerde yaşadıkları deneyimler arasında bulunan farklılıklar ilişki tarzları ve bağ kurmalarında farklılıklar meydana gelmesine sebep vermektedir. (Hazan ve Shaver, 1987).

Bağlanma stillerinin romantik aşkla alakalı olduğunu ortaya koyabilmek için yapılan çalışmalarda ampirik ve teorik birtakım kanıtlar ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalarda yetişkin ve bebek bağlanmalarının arasında kuvvetli bir bağ bulunduğu ortaya konulmuştur (Hazan ve Shaver, 1987).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında, çalışmanın yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenirlik ve normallik analizini içeren başlıklar yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, genel tarama modellerinden biri olan betimsel nitelikte ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için veri toplamayı amaçlayan çalışmalara tarama araştırması denir. Bu modelde veriler anket yöntemiyle toplanır.

Genel tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modeli; iki veya daha fazla değişken arasındaki ortak varyansın varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Fraenkel ve Wallen 2009; Karasar 2005). Bilindiği gibi tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde hala var olan bir durumu var olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır ve araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesnenin kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığı araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar 2009).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini evli bireyler oluşturmaktadır. Evreni temsil etmek için oluşturulan örneklem grubu ise kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmektedir. Sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan kolayda örneklemede, araştırmacılar katılımcıları ulaşılması kolay, araştırma açısından uygun ve gönüllü kişilerden seçmektedir (Koç Başaran, 2017). Araştırmanın örneklemini 100 kadın, 150 erkek olmak üzere 250 evli birey oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan anket formu 4 bölümden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu, Erzen (2016) tarafından geliştirilen “Üç

Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği”, Şar vd. (2012) tarafından geliştirilen “Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği” ve Soykan (2004) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan “Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği” kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmada kullanılan demografik bilgi formu ile katılımcıların cinsiyeti, yaşı, çocuk durumu, eğitim durumu, mesleği ve gelir düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2.3.2. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (ÜBBSÖ)

Erzen (2016) tarafından geliştirilen ölçek 18 maddeden oluşmakta ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar güvenli, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri şeklindedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı incelenmiş ve iç tutarlılık katsayısının güvenli bağlanma stili için 0.69, kaçınan bağlanma stili için 0.80 ve kaygılı kararsız bağlanma stili için 0.71 olduğu belirlenmiştir. Ölçek 5’li Likert tipinde puanlanmaktayken minimum puan 18 maksimum puan ise 90 olmaktadır.

2.3.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇRTÖ)

Bernstein (1995) tarafından geliştirilen, Türkçe uyarlaması Şar ve diğerleri (2012) tarafından yapılan bu ölçek 20 yaş öncesi istismar ve ihmal durumlarını geriye dönük ve niceliksel olarak inceleme amacı taşıyan bir öz bildirim ölçeğidir. Cinsel istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve duygusal istismar olmak üzere 5 alt boyut ve 28 sorudan oluşmaktadır. 5’li Likert tipinde puanlanan ölçeğin alt boyutlarının her birinden alınan puan 5-25 ve toplam ölçek puanı ise 25-125 arasındadır.

2.3.4. Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği (ACYÖ)

McGahuey ve diğerleri (2000) tarafından geliştirilen ve Soykan (2004) tarafından Türkçe formunun geçerlik güvenirlik çalışması yapılan bu ölçek cinsel fonksiyonları, cinsel yönelim ve cinsel partnerle olan ilişkiyi içine almayarak değerlendirmeyi hedefleyen bir ölçektir. 5 sorudan oluşan ölçeğin Cronbachalpha iç tutarlılık katsayısı 0.90 olarak bulunmuş ve sorulara verilen cevapların son bir haftanın değerlendirmesi şeklinde olması istenmiştir. Sorulara verilen cevaplar 1-6 arasında puanlanırken toplam ölçek puanı ise 5-30 arasında değişir. Yüksek puanlar cinsel işlev

bozukluğunun varlığını, düşük puanlar ise cinsel yanıtın güçlü, kolay ve tatmin edici olduğunugösterir.

2.4. Verilerin Analizi

Evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen veriler bağımlı ve bağımsız değişkenler dikkate alınarak, bilgisayar ortamında SPSS 22.0 (Statistical packagefortheSocialSciences) kullanılarak analiz edilmiştir.

Demografik değişkenlere göre dağılımların belirlenmesi amacıyla frekans (N) ve yüzdelere (%) hesaplanmıştır. Ölçeğe ait güvenilirlik değeri bulunmuştur. Ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanmıştır. Çalışmada demografik bilgilerin, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği'ne göre değişip değişmediğini saptamak için t-testi, tek yönlü varyans ve korelasyon analizi yapılmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Araştırmada verilerin güvenirliliğini ölçmek için "(Cronbach Alfa Katsayısı)" uygulanmıştır. Yukarıda belirtilen testte yer alan soruların varyanslarının toplamının genel varyansa oranı ile belirlenen ve 0 ile 1 arasında bir değere sahip olan Alfa katsayısı, bir ağırlık standart değişim ortalamasını ifade etmektedir. "Cronbach Alfa Katsayısı" testte yer alan soruların homojen bir yapıya sahip olup olmadığını belirlemektedir. Bu, bireysel soru puanlarını kapsayan bir testteki soruların cevaplarının toplanması halinde soruların birbirine benzerliğini, yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa katsayısının belirlenebileceği aralıklar ve ölçeğin bu bağlamdaki güvenirliliği şu şekilde ifade edilebilir (Büyüköztürk vd. 2018):

" $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise test güvenilir değildir,"

" $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise test düşük güvenilirliktedir,"

" $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise test oldukça güvenilirdir,"

" $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise test yüksek derecede güvenilir bir testtir."

Tablo 2.1. Geçerlik ve Güvenirlik Analizi

Test	Cronbach's Alpha	N
Kaçınan Bağlanma	,826	7
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	,791	6
Güvenli Bağlanma	,798	5
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	,928	18
Cinsel İstismar	,777	5
Duygusal İhmal	,701	5
Duygusal İstismar	,688	5
Fiziksel İhmal	,684	5
Fiziksel İstismar	,784	5
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	,934	28
Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	,828	5

Tablo 2.1’de belirtildiği üzere hesaplanan Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayılarının yüksek olması anketin güvenilir bir yapıya sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

2.6. Normallik Analizi

Bu aşamada parametrik veya parametrik olmayan analiz yöntemlerinden hangisinin kullanılacağına karar verebilmek için verilerin normallik testi yapılmalıdır. Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun incelenmesinde temel süreç, çarpıklık ve basıklık değerlerinin hesaplanmasıdır. Ölçek puanlarından elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin normal dağılımı için +3 ile -3 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Hopkins ve Weeks, 1990). Buna göre ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Ayrıca ilgili ölçeğe ve boyutlarına ilişkin histogram, grafik ve varyasyon katsayıları incelenmiş ve normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans testi ve Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 2.2. Normallik Analizi

	N	Ortalama	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Kaçınan Bağlanma	250	21,1280	6,72701	-,064	-,183
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	250	18,0000	5,76654	-,099	-,219
Güvenli Bağlanma	250	15,3240	5,05105	-,140	-,417
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	250	54,4520	16,55536	-,130	,094
Cinsel İstismar	250	15,4320	4,94278	-,169	-,096
Duygusal İhmal	250	15,2920	4,57147	-,231	-,114
Duygusal İstismar	250	14,9320	4,51052	-,093	-,028
Fiziksel İhmal	250	15,2520	4,39840	,055	-,310
Fiziksel İstismar	250	15,4440	5,11307	-,137	-,297
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	250	76,3520	20,69175	-,201	,418
Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	250	15,3880	8,60498	,293	-1,266

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde ise araştırmadan elde edilen verilere ait bulgulara ve değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Tablo 3.1.Katılımcıların Demografik Bilgilerinin Dağılımı

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	100	40,0
	Erkek	150	60,0
Yaş	18-25	30	12,0
	26-32	130	52,0
	33-40	90	36,0
ÇocukDurumu	Yok	40	16,0
	1	90	36,0
	2	80	32,0
	3 ve üzeri	40	16,0
EğitimDurumu	İlköğretim	30	12,0
	Lise	60	24,0
	Üniversite	110	44,0
	Yüksek Lisans	30	12,0
	Doktora	20	8,0
Meslek	Çalışmıyor	20	8,0
	Ev Hanımı	30	12,0
	Memur	110	44,0
	İşçi	40	16,0
	Diğer	50	20,0
	Düşük	50	20,0
GelirDüzeyi	Orta	130	52,0
	Yüksek	70	28,0
Toplam		250	100,0

Çalışmaya katılan katılımcıların 100'ü kadın 150'si ise erkektir. 30'u 18-25 yaş aralığında, 130'u 26-32 yaş aralığında ve 90'ı ise 33-40 yaş arasındadır. 40'ının çocuğu yokken, 90'ının 1, 80'inin 2, 40'ının ise 3 ve üzerinde çocuğu vardır. 30'u ilköğretim mezunu, 60'ı lise mezunu, 110'u üniversite mezunu, 30'u yüksek lisans mezunu ve 20'si ise doktora mezunudur. Katılımcıların 20'si çalışmıyorken, 30'u ev

hanımı, 110'u memur, 40'ı işçi ve 50'si ise diğer meslekleri yapmaktadır. 50'sinin gelir düzeyi düşük, 130'unun gelir düzeyi orta ve 70'inin ise gelir düzeyi yüksektir.

Tablo 3.2.Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Kaçınan	Kadın	100	21,0700	6,15171	-,111	,912
Bağlanma	Erkek	150	21,1667	7,10460		
Kaygılı-Kararsız	Kadın	100	17,6700	5,39745	-,738	,461
Bağlanma	Erkek	150	18,2200	6,00768		
Güvenli	Kadın	100	15,1400	4,53943	-,486	,628
Bağlanma	Erkek	150	15,4467	5,37648		
Üç Boyutlu	Kadın	100	53,8800	15,19056	-,445	,656
Bağlanma Stilleri Ölçeği	Erkek	150	54,8333	17,44538		
Cinsel İstismar	Kadın	100	15,1300	4,87139	-,788	,431
	Erkek	150	15,6333	4,99586		
Duygusal İhmal	Kadın	100	15,3200	4,39210	,079	,937
	Erkek	150	15,2733	4,70170		
Duygusal İstismar	Kadın	100	14,5100	4,26755	-	,228
	Erkek	150	15,2133	4,65823		
Fiziksel İhmal	Kadın	100	15,1000	4,22953	-,445	,656
	Erkek	150	15,3533	4,51862		
Fiziksel İstismar	Kadın	100	15,2700	4,76701	-,439	,661
	Erkek	150	15,5600	5,34385		
Çocukluk Çağı	Kadın	100	75,3300	19,88759	-,637	,525
Ruhsal Travma Ölçeği	Erkek	150	77,0333	21,24937		
Arizona Cinsel	Kadın	100	16,1300	9,15043	1,090	,277
Yaşantılar Ölçeği	Erkek	150	14,8933	8,21535		

Çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

Tablo 3.3.Katılımcıların Yaşlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kaçman Bağlanma	18-25	30	19,3667	5,78633	1,170	,312
	26-32	130	21,3692	6,73201		
	33-40	90	21,3667	6,98707		
	Toplam	250	21,1280	6,72701		
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	18-25	30	17,0333	4,88829	,548	,579
	26-32	130	18,2538	5,61464		
	33-40	90	17,9556	6,25652		
	Toplam	250	18,0000	5,76654		
Güvenli Bağlanma	18-25	30	14,5667	4,09106	,382	,683
	26-32	130	15,4385	4,92266		
	33-40	90	15,4111	5,53009		
	Toplam	250	15,3240	5,05105		
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	18-25	30	50,9667	13,58367	,764	,467
	26-32	130	55,0615	16,23412		
	33-40	90	54,7333	17,88779		
	Toplam	250	54,4520	16,55536		
Cinsel İstismar	18-25	30	15,0000	4,44894	,192	,825
	26-32	130	15,3923	5,11344		
	33-40	90	15,6333	4,88853		
	Toplam	250	15,4320	4,94278		
Duygusal İhmal	18-25	30	14,5000	4,83343	,656	,520
	26-32	130	15,2615	4,73082		
	33-40	90	15,6000	4,25533		
	Toplam	250	15,2920	4,57147		
Duygusal İstismar	18-25	30	15,3333	4,29381	,578	,562
	26-32	130	14,6385	4,63890		
	33-40	90	15,2222	4,41086		
	Toplam	250	14,9320	4,51052		
Fiziksel İhmal	18-25	30	15,0333	4,70864	,096	,908
	26-32	130	15,2000	4,47110		
	33-40	90	15,4000	4,22885		
	Toplam	250	15,2520	4,39840		
Fiziksel İstismar	18-25	30	15,4000	4,91725	,041	,960
	26-32	130	15,3692	5,21349		
	33-40	90	15,5667	5,08368		
	Toplam	250	15,4440	5,11307		
	18-25	30	75,2667	20,37905	,197	,821
	26-32	130	75,8615	21,43631		

Çocukluk Çağı	33-40	90	77,4222	19,86413		
Ruhsal Travma Ölçeği	Toplam	250	76,3520	20,69175		
	18-25	30	13,2667	8,22919		
Arizona Cinsel	26-32	130	15,0077	8,20521	2,014	,136
Yaşantılar Ölçeği	33-40	90	16,6444	9,17533		
	Toplam	250	15,3880	8,60498		

Çalışmaya katılan katılımcıların yaşlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları yaşlarına göre değişmemektedir.

Tablo 3.4. Katılımcıların Çocuk Durumlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
	Yok	40	21,0500	6,40893		
	1	90	20,6778	6,63973		
Kaçınan	2	80	21,1375	6,71055	,472	,702
Bağlanma	3 ve üzeri	40	22,2000	7,37355		
	Toplam	250	21,1280	6,72701		
	Yok	40	17,8000	5,19961		
	1	90	18,0111	5,78936		
Kaygılı-Kararsız	2	80	17,6750	5,74737	,371	,774
Bağlanma	3 ve üzeri	40	18,8250	6,39666		
	Toplam	250	18,0000	5,76654		
	Yok	40	15,2500	4,62851		
	1	90	15,0222	5,04358		
Güvenli	2	80	15,4875	5,25307	,231	,875
Bağlanma	3 ve üzeri	40	15,7500	5,20232		
	Toplam	250	15,3240	5,05105		
	Yok	40	54,1000	15,08404		
	1	90	53,7111	16,57075		
Üç Boyutlu	2	80	54,3000	16,50194	,328	,805
Bağlanma Stilleri Ölçeği	3 ve üzeri	40	56,7750	18,36173		

	Toplam	250	54,4520	16,55536		
	Yok	40	15,5000	4,96139		
	1	90	15,1444	4,89338		
	2	80	16,2375	4,86331		
Cinsel İstismar	3 ve üzeri	40	14,4000	5,11809	1,400	,243
	Toplam	250	15,4320	4,94278		
	Yok	40	15,1500	4,62185		
	1	90	15,2111	4,46332		
	2	80	15,5000	4,87047		
Duygusal İhmal	3 ve üzeri	40	15,2000	4,29191	,082	,970
	Toplam	250	15,2920	4,57147		
	Yok	40	15,2500	4,96010		
	1	90	14,8778	4,42116		
	2	80	15,3125	4,54400		
Duygusal İstismar	3 ve üzeri	40	13,9750	4,18476	,859	,463
	Toplam	250	14,9320	4,51052		
	Yok	40	15,3750	4,91824		
	1	90	15,5222	4,19799		
	2	80	15,3375	4,57274		
Fiziksel İhmal	3 ve üzeri	40	14,3500	3,96491	,692	,558
	Toplam	250	15,2520	4,39840		
	Yok	40	14,9000	4,99127		
	1	90	15,6778	5,12502		
	2	80	15,9125	5,17588		
Fiziksel İstismar	3 ve üzeri	40	14,5250	5,10398	,867	,459
	Toplam	250	15,4440	5,11307		
	Yok	40	76,1750	21,52624		
	1	90	76,4333	20,32271		
	2	80	78,3000	21,53443		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	3 ve üzeri	40	72,4500	19,10155	,709	,547
	Toplam	250	76,3520	20,69175		
	Yok	40	14,4500	8,64381		
	1	90	15,9111	8,81475		
	2	80	15,6250	8,32774		
Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	3 ve üzeri	40	14,6750	8,83579	,378	,769

Toplam	250	15,3880	8,60498
--------	-----	---------	---------

Çalışmaya katılan katılımcıların çocuk durumlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları çocuk durumlarına göre değişmemektedir.

Tablo 3.5.Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kaçınan Bağlanma	İlköğretim	30	21,1333	7,19546	1,873	,116
	Lise	60	19,2833	6,42319		
	Üniversite	110	22,0818	6,77303		
	Yüksek Lisans	30	21,8667	5,80567		
	Doktora	20	20,3000	7,32767		
	Toplam	250	21,1280	6,72701		
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	İlköğretim	30	18,2000	6,40259	1,782	,133
	Lise	60	16,5833	5,05325		
	Üniversite	110	18,9364	5,64757		
	Yüksek Lisans	30	17,7667	6,07246		
	Doktora	20	17,1500	6,50728		
	Toplam	250	18,0000	5,76654		
Güvenli Bağlanma	İlköğretim	30	15,2667	5,01675	1,217	,304
	Lise	60	14,4833	4,57514		
	Üniversite	110	15,7727	4,95421		
	Yüksek Lisans	30	16,2667	5,47051		
	Doktora	20	14,0500	6,15993		
	Toplam	250	15,3240	5,05105		
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	İlköğretim	30	54,6000	17,90319	1,706	,149
	Lise	60	50,3500	15,15326		
	Üniversite	110	56,7909	16,36347		
	Yüksek Lisans	30	55,9000	16,04810		
	Doktora	20	51,5000	19,05532		
	Toplam	250	54,4520	16,55536		
Cinsel İstismar	İlköğretim	30	13,2667	4,81330	3,416	,010

	Lise	60	15,2333	4,80242		
	Üniversite	110	15,2818	5,05771		
	Yüksek Lisans	30	17,4333	4,76107		
	Doktora	20	17,1000	3,86482		
	Toplam	250	15,4320	4,94278		
Duygusal İhmal	İlköğretim	30	14,8000	3,92516		
	Lise	60	15,3500	4,31719		
	Üniversite	110	14,8727	4,95319	1,114	,350
	Yüksek Lisans	30	16,5000	4,32913		
	Doktora	20	16,3500	4,27077		
	Toplam	250	15,2920	4,57147		
Duygusal İstismar	İlköğretim	30	13,5667	4,17450		
	Lise	60	15,0500	4,38574		
	Üniversite	110	14,5727	4,69913	2,241	,065
	Yüksek Lisans	30	16,3667	4,12297		
	Doktora	20	16,4500	4,27323		
	Toplam	250	14,9320	4,51052		
Fiziksel İhmal	İlköğretim	30	14,0333	3,89060		
	Lise	60	15,5167	4,18023		
	Üniversite	110	14,8091	4,57856	2,445	,047
	Yüksek Lisans	30	17,1333	4,24860		
	Doktora	20	15,9000	4,31521		
	Toplam	250	15,2520	4,39840		
Fiziksel İstismar	İlköğretim	30	14,5000	5,39955		
	Lise	60	15,1333	4,37042		
	Üniversite	110	15,1727	5,42820	1,530	,194
	Yüksek Lisans	30	16,9667	4,89534		
	Doktora	20	17,0000	4,98419		
	Toplam	250	15,4440	5,11307		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	İlköğretim	30	70,1667	19,07351		
	Lise	60	76,2833	19,38293		
	Üniversite	110	74,7091	21,79611	2,524	,042
	Yüksek Lisans	30	84,4000	19,77738		
	Doktora	20	82,8000	18,56312		
	Toplam	250	76,3520	20,69175		
	İlköğretim	30	14,8333	8,99840	,923	,451

Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	Lise	60	14,1500	8,23145
	Üniversite	110	15,3818	8,48202
	Yüksek Lisans	30	16,9667	9,01142
	Doktora	20	17,6000	9,23608
	Toplam	250	15,3880	8,60498

Çalışmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre katılımcıların cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği puanları eğitim durumlarına göre değişmektedir. Yüksek lisans mezunlarının cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.6.Katılımcıların Mesleklerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kaçınan Bağlanma	Çalışmıyor	20	18,8500	6,51537	2,214	,068
	Ev Hanımı	30	21,0667	6,16404		
	Memur	110	22,2727	6,31426		
	İşçi	40	19,2250	6,88174		
	Diğer	50	21,0800	7,52368		
	Toplam	250	21,1280	6,72701		
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Çalışmıyor	20	17,5500	6,32851	,826	,510
	Ev Hanımı	30	17,5333	4,39226		
	Memur	110	18,6636	5,70253		
	İşçi	40	16,8750	6,11927		
	Diğer	50	17,9000	6,13538		
	Toplam	250	18,0000	5,76654		
Güvenli Bağlanma	Çalışmıyor	20	14,0000	4,84496	1,696	,151
	Ev Hanımı	30	15,6667	3,77225		
	Memur	110	16,1364	5,09628		
	İşçi	40	14,4250	4,95046		
	Diğer	50	14,5800	5,59916		
	Toplam	250	15,3240	5,05105		
	Çalışmıyor	20	50,4000	16,75960	1,604	,174
	Ev Hanımı	30	54,2667	13,29489		

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	Memur	110	57,0727	16,01645		
	İşçi	40	50,5250	16,88572		
	Diğer	50	53,5600	18,60454		
	Toplam	250	54,4520	16,55536		
Cinsel İstismar	Çalışmıyor	20	15,9000	5,37930	,923	,451
	Ev Hanımı	30	15,4667	4,93917		
	Memur	110	15,6818	4,89698		
	İşçi	40	14,0750	4,37585		
	Diğer	50	15,7600	5,29752		
	Toplam	250	15,4320	4,94278		
	Çalışmıyor	20	14,6000	5,25557		
	Ev Hanımı	30	15,0000	5,01721		
Duygusal İhmal	Memur	110	15,5818	4,65386	,469	,758
	İşçi	40	14,7000	3,58201		
	Diğer	50	15,5800	4,62509		
	Toplam	250	15,2920	4,57147		
	Çalışmıyor	20	14,8000	4,90542		
	Ev Hanımı	30	14,8333	4,14465		
Duygusal İstismar	Memur	110	15,2818	4,62370	,318	,866
	İşçi	40	14,5500	4,46037		
	Diğer	50	14,5800	4,46798		
	Toplam	250	14,9320	4,51052		
	Çalışmıyor	20	14,8500	4,78237		
	Ev Hanımı	30	14,9667	4,55225		
Fiziksel İhmal	Memur	110	15,6636	4,54998	,430	,787
	İşçi	40	14,9750	3,52637		
	Diğer	50	14,9000	4,53220		
	Toplam	250	15,2520	4,39840		
	Çalışmıyor	20	15,8000	6,10091		
	Ev Hanımı	30	15,1667	4,66892		
Fiziksel İstismar	Memur	110	15,8909	5,33010	,660	,620
	İşçi	40	14,4250	4,32576		
	Diğer	50	15,3000	5,10002		
	Toplam	250	15,4440	5,11307		
	Çalışmıyor	20	75,9500	23,39473		
	Ev Hanımı	30	75,4333	21,09205		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	Memur	110	78,1000	21,54873	,518	,723
	İşçi	40	72,7250	17,30716		
	Diğer	50	76,1200	20,26321		
	Toplam	250	76,3520	20,69175		
	Çalışmıyor	20	15,1500	8,29251		
	Ev Hanımı	30	16,0333	8,62028		

Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	Memur	110	15,9818	8,74405
	İşçi	40	14,4250	8,98970
	Diğer	50	14,5600	8,28857
	Toplam	250	15,3880	8,60498

Çalışmaya katılan katılımcıların mesleklerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları mesleklerine göre değişmemektedir.

Tablo 3.7.Katılımcıların Gelir Düzeylerine Göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Kaçınan Bağlanma	Düşük	50	18,9000	6,15862	5,687	,004
	Orta	130	22,3923	6,77718		
	Yüksek	70	20,3714	6,58098		
	Toplam	250	21,1280	6,72701		
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	Düşük	50	17,3600	5,95822	1,254	,287
	Orta	130	18,5538	5,73992		
	Yüksek	70	17,4286	5,65576		
	Toplam	250	18,0000	5,76654		
Güvenli Bağlanma	Düşük	50	14,3000	4,75201	1,812	,166
	Orta	130	15,8462	4,94695		
	Yüksek	70	15,0857	5,38043		
	Toplam	250	15,3240	5,05105		
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	Düşük	50	50,5600	15,82321	3,043	,049
	Orta	130	56,7923	16,55749		
	Yüksek	70	52,8857	16,58141		
	Toplam	250	54,4520	16,55536		
Cinsel İstismar	Düşük	50	14,2400	4,93037	2,168	,117
	Orta	130	15,9385	5,15158		
	Yüksek	70	15,3429	4,44576		
	Toplam	250	15,4320	4,94278		
Duygusal İhmal	Düşük	50	14,1600	4,26835	2,945	,054
	Orta	130	15,9077	4,81188		
	Yüksek	70	14,9571	4,17527		
	Toplam	250	15,2920	4,57147		
Duygusal İstismar	Düşük	50	14,2600	4,79289	1,005	,368
	Orta	130	15,2846	4,47081		

	Yüksek	70	14,7571	4,37528		
	Toplam	250	14,9320	4,51052		
	Düşük	50	14,5600	4,08661		
	Orta	130	15,8385	4,53548		
Fiziksel İhmal	Yüksek	70	14,6571	4,25930	2,443	,089
	Toplam	250	15,2520	4,39840		
	Düşük	50	14,6200	5,32185		
	Orta	130	15,7769	5,20028		
Fiziksel İstismar	Yüksek	70	15,4143	4,79279	,925	,398
	Toplam	250	15,4440	5,11307		
	Düşük	50	71,8400	20,08895		
	Orta	130	78,7462	21,53141		
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	Yüksek	70	75,1286	19,09619	2,202	,113
	Toplam	250	76,3520	20,69175		
	Düşük	50	14,7200	8,48538		
	Orta	130	14,6692	8,41500		
Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği	Yüksek	70	17,2000	8,89162	2,177	,116
	Toplam	250	15,3880	8,60498		

Çalışmaya katılan katılımcıların gelir düzeylerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre katılımcıların kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği puanları gelir düzeylerine göre değişmektedir. Orta gelirli olanların kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Tablo 3.8. ÜBBSÖ ve ÇÇRTÖ'nün ACYÖ ile Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği		
Kaçınan Bağlanma	r	-,063
	p	,324
	N	250
Kaygılı-Kararsız Bağlanma	r	-,089
	p	,159
	N	250
Güvenli Bağlanma	r	-,129*
	p	,041
	N	250
Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	r	-,096

	p	,130
	N	250
Cinsel İstismar	r	-,062
	p	,329
	N	250
Duygusal İhmal	r	-,026
	p	,683
	N	250
Duygusal İstismar	r	-,078
	p	,217
	N	250
Fiziksel İhmal	r	-,064
	p	,310
	N	250
Fiziksel İstismar	r	-,090
	p	,157
	N	250
Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	r	-,074
	p	,247
	N	250

Cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Korelasyon testi sonucunda güvenli bağlanma ile cinsel sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre bu ilişki negatif yönde ve düşük düzeydedir. Güvenli bağlanma alt boyutu cinsel sorunlara etki etmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Evlilikte cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik yapılan bu çalışma kapsamında demografik değişkenlere göre karşılaştırma yapılmış, aralarındaki ilişki incelenmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların 100'ü kadın 150'si ise erkektir. 30'u 18-25 yaş aralığında, 130'u 26-32 yaş aralığında ve 90'ı ise 33-40 yaş arasındadır. 40'ının çocuğu yokken, 90'ının 1, 80'inin 2, 40'ının ise 3 ve üzerinde çocuğu vardır. 30'u ilköğretim mezunu, 60'ı lise mezunu, 110'u üniversite mezunu, 30'u yüksek lisans mezunu ve 20'si ise doktora mezunudur. Katılımcıların 20'si çalışmıyorken, 30'u ev hanımı, 110'u memur, 40'ı işçi ve 50'si ise diğer meslekleri yapmaktadır. 50'sinin gelir düzeyi düşük, 130'unun gelir düzeyi orta ve 70'inin ise gelir düzeyi yüksektir.

Yapılan çalışma sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyetlerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları cinsiyetlerine göre değişmemektedir.

Bayraktar (2020) yaptığı çalışmada cinsiyete göre kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma alt boyutlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir. Çalışması sonucunda kadınların güvenli bağlanma, erkeklerin ise kaçınan bağlanma toplam ortalamalarının daha yüksek bulunduğunu ifade etmiştir.

Gölbaşı ve diğerleri (2017) yaptığı çalışma sonucunda arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini, kadınların toplam ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek bulunduğunu ifade etmiştir.

Bu çalışma sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların yaşlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları yaşlarına göre değişmemektedir.

Güneş ve diğerleri (2016) yaptıkları çalışma sonucunda çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ve arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının yaşa göre farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir. Çalışmalarında yaş ilerledikçe çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği puanlarının azaldığı ve arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının arttığını dolayısıyla cinsel sorunlar yaşandığını ifade etmiştir.

Gölbaşı ve diğerleri (2017) yaptığı çalışma sonucunda arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gösterdiğini, genç yaştakilerin toplam ortalamalarının ileri yaştakilere oranla daha yüksek bulunduğunu ifade etmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların çocuk durumlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları çocuk durumlarına göre değişmemektedir.

Güneş ve diğerleri (2016) yaptıkları çalışma sonucunda çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ve arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermediğini tespit etmiştir. Yapılan çalışma sonucunda çocuk sayısına göre ölçeklerden alınan puanların benzer seviyelerde olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışma sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların eğitim durumlarına göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ile eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre katılımcıların cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği puanları eğitim durumlarına göre değişmektedir. Yüksek lisans mezunlarının cinsel istismar, fiziksel ihmal ve çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği toplam ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Güneş ve diğerleri (2016) yaptıkları çalışma sonucunda çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği ve arizona cinsel yaşantılar ölçeği puanlarının eğitim durumuna göre farklılıklar göstermediğini tespit etmiştir. Yapılan çalışma sonucunda eğitim durumlarına göre ölçeklerden alınan puanların benzer seviyelerde olduğunu ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışma sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların mesleklerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda aralarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Buna göre katılımcıların ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanları mesleklerine göre değişmemektedir.

Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda çalışmaya katılan katılımcıların gelir düzeylerine göre ÜBBSÖ, ÇÇRTÖ ve ACYÖ puanlarının farklılaşmasını tespit etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans testi sonucunda kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği ile gelir düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre katılımcıların kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği puanları gelir düzeylerine göre değişmektedir. Orta gelirli olanların kaçınan bağlanma ve üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği toplam ortalamaları daha yüksektir.

Çalışmadan elde edilen veriler sonucunda cinsel sorunlar ile çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Korelasyon testi sonucunda güvenli bağlanma ile cinsel sorunlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Buna göre bu ilişki negatif yönde ve düşük düzeydedir. Güvenli bağlanma alt boyutu cinsel sorunlara etki etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm insanlar bebeklik, çocukluk ve yetişkinlik dönemleri olma üzere belirli dönemlerden geçerek yaşlılığa ermektedir. İnsanlar tüm bu dönemleri geçirirken bebeklik ve çocukluk dönemlerinde ailenin ve çevrenin tutum ve davranışları sonraki yaşantıların temellerini atmaktadır. Bu doğrultuda anne ve babanın davranışları büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda her anne ve babanın geçirdiği çocukluk dönemi aile yapısı ve ikili ilişkiler olmak üzere tüm alanlarda etkili olmaktadır.

Yapılan çalışmalarda çocukluk çağında yaşanan travmaların evlilikte cinsel hayatı doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda eşlerin önemsenmeyen mahrem kabul edilen ve gizlenen durumları birbirleriyle paylaşarak çözüm yoluna gitmesine vurgu yapılabilmektedir.

Evlilik birliğinde var olan cinsel sorunların büyük oranda boşanmaya sebep olduğu son yılların dikkat çeken konuları arasında yer almaktadır. Erkek ya da kadının karı kocalık vazifelerinden birisi olan cinselliği meydana getirmemesine bağlı olarak ortaya çıkan geçimsizlik müşterek hayatı çekilmez hale getirecek kadar şiddetli bir geçimsizlik unsuru sayılmaktadır.

Türkiye’de kadınların pek çoğu ilk kez cinsel deneyim yaşadığı erkeklerle evlidir. Buna bağlı olarak özellikle kadınlar tarafından cinsellik eşleriyle öğrenilen ve geliştirilen bir durumdur. Cinsellik konusunda bilimsel açıdan ilginin artmasını karşın evlilik ile cinsellik arasında bulunan bağlantı tam manasıyla kavranamamıştır.

Özellikle cinselliğin tabu olarak kalması ve çocukluk döneminde yaşanan travmalar ile bağlanma stilleri evlilikte cinselliğe dair sorunların üstüne gidilebilmesinin önüne geçmektedir. Esasen mevcut olan cinsellik sorunları uzmanlar tarafından ele alındığında ortadan kaldırılabilir ve çiftlerin aydınlanmasının sağlanabileceği bir konu olmasına rağmen yukarıda bahsedilen hususlar dolayısıyla hala bir çekince mevcuttur.

Evlilik kurumunun son derece yaygın olduğu Türkiye’de söz konusu kurumun temelden sarsılmasındaki en büyük etken olan cinsel sorunların bu denli göz ardı edilmesi anlaşılması çok kolay bir husus değildir. Daha önce de bahsedildiği gibi çocukluk döneminde yaşanan travmalar konusunda konunun profesyonellerinden

yardım alınması hem kadın hem de erkek açısından evlilikte var olan cinsel sorunların ortadan kaldırılmasına doğrudan etki yapacak bir durumdur.

Doyumlu cinsel ilişki yaşamaları çiftlerin elinde olan bir durumdur. Cinsel sorunları olan çiftlerin, atacakları en önemli adım sağlıklı iletişim kurmaları olacaktır. Eşler birbirlerinin beklentilerini dinlemeli ve ciddiye almalıdır. Yargılayıcı, küçümseyici üsluplarla yaklaşmamalıdır. . Eşlerin sorunlarını karşılıklı çözmediği durumlarda mevcut sorunların daha da artacağı ya da ortadan kalkan sorunların yeniden gün yüzüne çıkacağı bilinmesi gereklidir.

Çiftlerin tüm bunlara ek olarak doğru eş seçimi yaparak sorunlarını konuşarak çözme yoluna gitmesi evlilik kurumunun varlığı ve sürdürülmesi için büyük öneme sahiptir. Eş seçiminde daha duyarlı olunması ve, karşılıklı olarak uyum sağlanabilecek kişilerin seçilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. (1989). *Child maltreatment and attachment theory*. 14. 1989.
- Aral, N., Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhlal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5).
- Aydın H. *Cinsellik ve Cinsellik Şlev*. (Derleyenler) Koroğlu, E., Güleç, C., Psikiyatri Temel Kitabı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 1998; 605-607.
- Aydın, H. (2002). "*Cinsellik Şlev ve Bozuklukları*", Psikiyatri Ders Notları.
- Bayraktar, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri, sosyal medya bağımlılığı ve koşullu öz-değer arasındaki ilişki* (Master's thesis, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Benjet C., Bromet E., Karam E. G., Kessler R. C., McLaughlin K. A., Ruscio A. M., ... Koenen K. C. (2016). The epidemiology of traumatic event exposure worldwide: Results from the *World Mental Health Survey Consortium*. *Psychological Medicine*, 46(2), 327–9.
- Bernstein, D. P., Stein, J. A., Newcomb, M. D., Walker, E., Pogge, D., Ahluvalia, T., ... Zule, W. (2003). Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse & Neglect*, 27, 169-190.
- Blodgett, C. (2012). Adverse Childhood Experiences and Public Health Practice. Webinar presented at the Maternal and Child Health Webinar Series, *Northwest Center for Public Health Practice*. University of Washington.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2018). Sosyal bilimler için istatistik. *Pegem Atıf İndeksi*, 001-248.
- CETAD. (2021). Mutlu ve doyumlu cinsiyet yaşamının unsurları nelerdir? 5 Ocak 2023 tarihinde <https://www.cetad.org.tr/73/sik-sorulan-sorular/51/mutlu-ve-doyumlucinsel-yasamin-unsurlari-nelerdir> adresinden edinilmiştir.
- Collins, N. L., Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644–663.
- Demirkapı, E. *Çocukluk Çağı Travmalarının Duygu Düzenleme ve Kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojilerle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Psikiyatri Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Programı, 2013.
- Dönmez, Y.E., Soylu, N., Özcan, Ö.Ö., Yüksel, T., Demir, A., Bayhan, P., Miniksar, D. (2014). *Cinsell İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri*. J Turgut Ozal Med Cent ;21(1):44-8.

- Dövuşkaya, L. (2008). *Erkekyaygınanksiyetebozukluğuhastalarındacinselişlevbozukluklarıvedepresif bozuklukehastalanımıncinselliküzereetkilerinindeğerlendirilmesi*. Tıpta uzmanlık tezi. Genel Kurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi.
- Dursunkaya, D. (2008). Duygusal Örselenme ve İhmal. Çetin F. Ç. , Pehlivan Türk B. , Ünal F. , Uslu R. , İşeri E. , Türkbay T. , Coşkun A. , Miral S. , Motavallı N (Ed.). *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. 1.Baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 478-486.
- Erzen, E. (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1-21.
- Feeney, J. A., Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291.
- Feeney, J. A., Noller, P. (1991). Attachment style and verbal descriptions of romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(2), 187-215.
- Feeney, J. A., Noller, P. (1992). Attachment style and romantic love: Relationship dissolution. *Australian Journal of Psychology*, 44(2), 69-74.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (Vol. 7, p. 429). New York: McGraw-hill.
- Fraley, R. C., Waller, N. G., Brennan, K. A. (2000). An item-response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Fryer Jr, George E., and Thomas J. Miyoshi. (1995). "A cluster analysis of detected and substantiated child maltreatment incidents in rural Colorado." *Child abuse & neglect* 19.3 (1995): 363-369.
- GÖLBAŞI, Z., Erenel, A. Ş., & Turan, Z. (2017). GEBELİKTEN KORUYUCU YÖNTEM KULLANAN KADINLARDA CİNSEL FONKSİYON BOZUKLUĞUNUN BELİRLENMESİ. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 9-17.
- Gülsün M, Aydın H, Gülçat Z. Evlilik ilişkisi ve erkek cinsel işlev bozukluğu üzerine bir çalışma. *Türkiye Psikiyatri Dergisi*. 2005; 7:98-102.
- Güneş, M., Selcuk, H., Demir, S., İbiloğlu, A. O., Bulut, M., Kaya, M. C., ... & Sır, A. (2016). Çocuk Evliliği Yapan Kadınlarda Çift Uyumu ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travması. *Journal of Mood Disorders*, 6(2).
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524.

- Hazan, C., Shaver, P. R. (2000). *Bağlanma: Yakınlıklar ile ilgili araştırmaları için bir çerçeve*. (Çev: A. Dönmez). *Türk Psikoloji Bülteni*, 6(16-17), 29-50.
- Herman, J. (1992). *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence - From Domestic Abuse to Political Terror*. New York, Basic Books.
- Hollifield M., Hewage C., Gunawardena C. N., Piyadasa K., Bopagoda K., Weerathne K. (2008). Symptoms and coping in Sri Lanka 20-21 months after the 2004 tsunami. *British Journal of Psychiatry*, 192, 39-44.
- Hopkins, K. D., & Weeks, D. L. (1990). Tests for normality and measures of skewness and kurtosis: Their place in research reporting. *Educational and psychological measurement*, 50(4), 717-729.
- İncesu, C. (2005). *Cinsellişlev Bozuklukları*. Organon İlaçları A.Ş.
- Johnson, V., Masters, W., (1994). *Human sexual behaviour*. Sayın, Ü. (Ed.). Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.
- Jones, Elizabeth D., and Karen McCurdy. "The links between types of maltreatment and demographic characteristics of children." *Child Abuse & Neglect* 16.2 (1992): 201-215.
- Karalı, A. (2019). *Evli Bireylerde Yaşam Doyumu, Cinsel Doyum ve Evlilik Uyumu'nun Sosyodemografik Değişkenlerle Olan İlişkisinin İncelenmesi*. 2019.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler. *Ankara: Nobel Yayın Dağıtım*. Kaya, A. (2012). *Eğitim psikolojisi (7. basım)*. Ankara: Pegem.
- Keiley, M. K., Timm, T. M., (2011). The Effects Of Differentiation Of Self, Adult Attachment, And Sexual Communication On Sexual And Marital Satisfaction: A Path Analysis. *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 37(3), 206-223.
- Kılıçlar, Müge. (2018). *Cinseldoyum ile beden imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. MS thesis. Işık Üniversitesi, 2018.1-26.
- Klaassen, Curtis D., Jie Liu, and Bhalchandra A. Diwan. "Metallothionein protection of cadmium toxicity." *Toxicology and applied pharmacology* 238.3 (2009): 215-220.
- Koç Başaran, Y. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The lancet*, 360(9339), 1083-1088

- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 6. Basım.
- Lau, J.T.F., Kim, J.H., Tsui, H.Y., (2005). Mental Health And Lifestyle Correlates of Sexual Problems And Sexual Satisfaction In Heterosexual Hong Kong Chinese Population. *Urology*, 66, 1271-1281.
- Liu, M. (2002). Noncompliance and Child-rearing Attitudes as Predictors of Aggressive Behaviour: A Longitudinal Study in Chinese Children. *International Journal of Behavioral Development*, 26(3), 225- 233.
- McGahuey AJG, Laukes CA, Moreno FA, Delgado PL, McKnight KM, Rachel Manber C. *The Arizona sexual experience scale(ASEX): Reliability and validity*. J Sex Marital Ther. 2000;26:25-40.
- Nakagawa Y. , Shaw R. (2004). Social capital: A missing link in disaster recovery. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*, 22, 5–34.
- Odağ, C. "Kendilik–Kimlik." *Nevrozlar-2, Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları 2* (2001).
- Oral R, Can D, Kaplan S, Polat S, Ateş N, Çetin G, Miral S, Hancı H, Erşahin Y, Tepeli N, Bulguç AG., Tiras B. (2001). Child Abuse in Turkey: an Experience in Overcoming Denial and A Description of 50 Cases. *Child Abuse & Neglect*, 25(2), 279-290.
- Ormel J., Petukhova M., Chatterji S., Aguilar-Gaxiola S., Alonso J., Angermeyer M. C., Kessler R. C. (2008). Disability and treatment of specific mental and physical disorders across the world. *British Journal of Psychiatry*, 192, 368–375
- Öztahtacı, D. (2017). *Evli Kadınlarda Evlilik Doyumu, Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Depresyon Düzeyinin İlişkisinin İncelenmesi*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi, 1-4.
- Öztürk, O., Uluşahin, A., (2014). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, (12. Baskı.). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Paavilainen, E., Tarkka, M. T. (2003). Definition and Identification of Child Abuse by Finnish Public Health Nurses. *Public Health Nursing*, 20(1), 49-55.
- Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçerisinde Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1): 50-62.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Rampage, C. (1994). Power, Gender, And Marital Intimacy. *Journal Of Family Therapy*.
- Rodoplu A. (2019). *Evli çiftlerde evlilik uyumu ile cinseldoyum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

- Sciaraffa, M. A., Zeanah, P. D., Zeanah, C.H. (2018). Understanding and promoting resilience in the context of adverse childhood experiences. *Early Childhood Education Journal*, 46, 343-353.
- Soydaş, E. (2016). *Cinsel Tutumların Evlilik Uyumuna Ve Cinsel İşlev Bozukluklarına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Erzurum.
- Soykan, A. (2004). The reliability and validity of Arizona sexual experiences scale in Turkish ESRD patients undergoing hemodialysis. *International Journal of Impotence Research*, 16(6), 531-534.
- Sprecher, S., Cate, R. M., Harvey, J. H., Wenzel, A. (2004). Sexual Satisfaction and Sexual Expression as Predictors of Relationship Satisfaction and Stability. *The handbook of sexuality in close relationships*, 235-256.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardes, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Gecerlilik ve Güvenilirliği/Validity and Reliability of the Turkish Version of Childhood Trauma Questionnaire. *Türkiye Klinikleri. Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054.
- Teicher M. H., Anderson C. M., Polcari A. (2012). Childhood maltreatment is associated with reduced volume in the hippocampal subfields CA3, dentate gyrus, and subiculum. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109, 563- 572.
- Tıraşçı, Y., Gören, S. (2007). Child Abuse and Neglect. *Dicle Medical Journal*, 34(1), 70-74.
- Topbaş, M. (2004). *İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı*. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3 (4): 76-80.
- UNICEF (2014). *With 15 million children caught up in major conflicts*, UNICEF declares 2014 a devastating year for children.
- Vural Kıray, B., Temel Bayık, A. (2010). *Cinsel Doyumun Yordanmasında Bazı Faktörlerinin İncelenmesi*. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13, 24– 34.
- Whitfield, C. L. (1987). Healing the child within: Discovery and recovery for adult children of dysfunctional families. *Health Communications*, Inc.
- Wolfe, D. A., Scott, K., Wekerle, C., Pittman, A. L. (2001). Child maltreatment: Risk of adjustment problems and dating violence in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 40(3), 282-289.
- Yeh, H. C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D., Elder Jr, G. H. (2006). Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of family psychology*, 20(2), 339

Zhang, Z., Hayward, M. (2006). Gender, The Marital Life Course, And Cardiovascular Disease In Late Midlife. *Journal Of Marriage And Family*, 68(3), 639-657.

